

Vä

rske Rõhk

Hind 27.00

kirjandusajakiri nr. 1 / september 2005

Mehis Heinsaar hõrra Paulist
MIDA SAAB 24 KROONI EEST? SNITSLI?

Jan Kausi maailm ja mõni
ÜHE POISI TEEKOND

Romeost ja kitsest
KIVIRÄHK KEETIS ARMASTUSE BÜLDIKS

KAVALEHEL AIMULT ESIEIENDUSED
KATI KÜNSAR

2+2=5
MARTIN VABAT

ÜBER DADA
PÄRTEL VISSAK

KATKENDEID RENÉ HAUBANI PÄEVIKUST
Tuuli Taul

PAE TÄNAVA PANEELMAJA
Peedu Tuisk

MÕTLE KOLM KORDA
Gusto

Värske Rõhu toimetatus

tel. 742 7087 www.v2rsker6hk.ee vr@v2rsker6hk.ee

Peatoimetaja

Priit Kruus, jutustused ja novellid
priit.kruus@v2rsker6hk.ee

Toimetaja

Triinu Ojalo, esseed ja draama
triinu.ojalo@v2rsker6hk.ee

Toimetaja

Kairi Korts, luuletused
kairi.korts@v2rsker6hk.ee

Kujundaja

Lilli-Krõõt Repnau, pildid ja fotod
lilli.repnau@v2rsker6hk.ee

Projektijuht

Ilmar Mihkelsoo
ilmar.mihkelsoo@v2rsker6hk.ee

Väljaandja

Eesti Kirjanduse Selts, NoorEKS
Vanemuise 19
Tartu 51014
eks@kirjandus.ee

Trükk

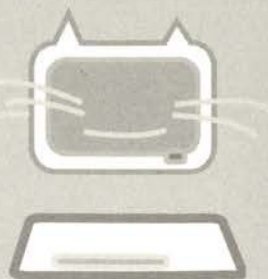
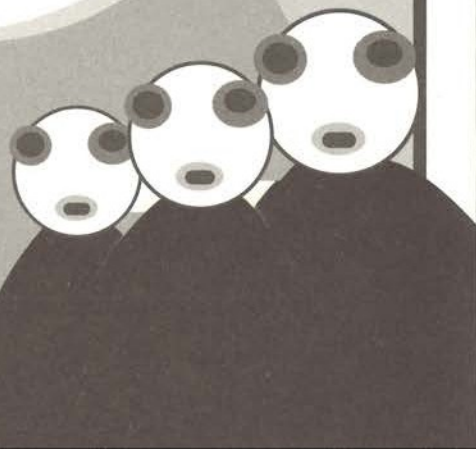
AS Triip
Väike-Turu 8, Tartu 51013
triip@triip.ee

ISSN 1736-2954

Täname toetuse eest:

fs, Tiina Kirss,
Jürgen Rooste, Rein Veidemann,
Toomas Liivamägi, Arne Merilai,
Berk Vaher, Krista Ojasaar,
Aare Pilv

vä

priit [värske rõhk alustab ☺] kirjutab:

tere, hea lugeja!

priit [esimese numbrilise võlumaailm] kirjutab:

kujutame ette, kuidas ühe rongijaama perroonil istub noor tüdruk. ta on nukra näo ja üksildase moega. on vaikne ja kurbromantiline hommik.

tüdruk justkui ootab seal, et keegi tooks ta näole tagasi naeratuse. lähedale tammile on kirjutatud „Veiko+Katrin=LOVE”. seal on veel ridamisi nimesid, aastaarve ja hetki.

priit [esimese numbrilise võlumaailm] kirjutab:

ja kaugelt läheneb kolinaga rong. vagunis istuvad hr. Eestlus, Tümak Kurbtiss, kaisukaru ja draakon. seal on veel armunud pilguga noormees, kes hoiab hellalt kaisus metskitse. teisel pool vahekäiku istub mõtliku näoga poiss, kes aknast välja vaadates poetab veidra lausejupi: „Maailm ja mõni”.

edasi tuleb konide ja hallituse järele lõhnav tambur, kus heledapäine poetess proovib kirja panna esimesi ridu. ta kirjutab, et tema lõõklased murravad metsi. raudtee kõrval sõidab samal ajal huilates kiirabiauto. haiglasse veetakse tüüpi, kelle teadvuse kaotanud pea kumiseb ühest mõttest: mõtle kolm korda.

priit [noori autoreid 2005. värske rõhk] kirjutab:

kui värske rõhk oleks film, siis selline oleks esimese numbrilise trailer. me näitaksime seda kobarkino hiigelsaalis, keeraksime bassi uljalt põhja ning lõpus ilmuks ekraanile tekst: Peagi ilmumas. Värske Rõhk. Noori autoreid 2005. muljetavaldav, kas pole. aga kuna trailer jäi ära, tuleb lootma jääda ainult ühele asjale. sinu fantaasiale ning kaasaelamisvõimele, hea lugeja, kui sa keerad järgmise lehekülje ja asud tutvuma nendega, kes loovad uue sajandi eesti kirjandust. nende noorte autorite sõnadest võib saada film sinu enda peas.

priit [vt ka www.v2rsker6hk.ee] kirjutab:

võta meid vastu oma MSN-listi. me logime sisse iga kuu kuu tagant.

priit [kenade kohtumisteni ☺] kirjutab:

ok siis

Noori autoreid 2005

6 Vaikne ja rahulik, aga vägagi eksleva pilguga Põlva noormees. Selline on Antti alias Ats (18) oma sõnutsi. Über on tema arust igasugused ilusad nähtused. Kaasa arvatud inimesed. Muuhulgas sattus Atsile kätte „Härra Pauli kroonikad“. Seda võiks tema arust lugeda need, kes armastavad mesilasi suhkruga toita ja juua teed balalaikamoosiga. Nägemist õelgu ossid, tibid ja ägedad..

Antti Parve

Kaur Kittus

Kaur (19) Jõgevalt väidab, et elus on peamine tahe. Kui ta loeb Rein Veidemanni romaani „Lastekodu“, kütkestab see teda võimalusega süüvida ühe inimese maailmavaatesse ja tunnetesse. Kaur kirjutab, et see räägib inimestest, kelle jaoks elu ja armastus on leidnud mõõtmed, mis ei mahu ei aega ega ruumi.

Satu Forsblom

Satu (17) on soome koolitüdruk Forssa linna lähistelt. Tema vaba aeg kulub hobustele ja pesapallile. Eesti-huvi tekkis temas sel kevadel eesti ja soome koolinoorte arvustuste võistlusel. Ta luges Aidi Valliku noorteroomaani „Mis teha, Ann“ ning kirjutab, et selle üldine tase on küll suht keskpärase. Ent mõni koht suutis siiski ka meele härdaks teha. Ja tutvumine eesti noortekultuuriga on samuti võimalik.

Kati Künsar

Kati Künsar (16) on pärit Viljandist. Ütleb, et teeb kunsti ja on seda juba vääga kaua teinud. Mütsi võtaks maha Juhani Viidingu ees ja riimide lennutamiseks peab parimaks ajaks ööd. Jääme ootama ka haikude sadu, sest Kati sõnutsi on tal just selle luulevormi vastu eriline nõrkus.

Andres (18) paikneb Rakveres. Tinistab kitarril ja tarbib raamatuid. Kategooriasse „Mis meeldib“ paneb hea kohvi, mõtteinimesed ja roki ja rolli. Mis veel? Tuvid? Haldjad? Vaikusest sõnad? Ojaa...

Gusto (24) ei ütle oma pärisnime. Ta kirjutab noortest jõrmidest. Neile meeldib kõrtsist tuhatoose varastada ja nendega turvameeste kolpasid tümitada. Nad seavad vene tšikke. Vägivald on nende jaoks naljakas. Küsimusi on? Võtame Gusto loo ja mõtleme kolm korda.

7

Käthrin Vahter

Käthrin (18) on Tartu neiu. Pärast ühe targa testi tegemist sai ta teada, et on temperamentilt eetilisi-sensoorne introvert. Pärast Jan Kausi romaani lugemist kahetseb, et see on jäänud autori ainsaks kirjutiseks selles žanris. Kaus räägib tema sõnul sellest, kuidas leida oma mina. Kuidas mõni siin maailmas peab hakkama saama. Ja ka saab.

8

Eike (18) on humanitaarklassi tüdruk Tartust. Ta armastab rohelist teed, halle kassipoegi ja suvist sooja vihma. Ta arvustab Andrus Kiviräkki õnnetu armulugu „Romeo ja Julia“, kus mees tahab elada kokku kitsega. Shakespeare'i originaalteosega võrreldes leidub mitmeid põnevaid ja vaimukaid muudatusi. Kokkuvõtte? Kiviräkki teose ideena võib näha ka inimese ja looduse vahelist võitlust.

Eike Ennok

Eeva (17) on otsekohene ja lõbus tüdruk Ülenurmest. Lugenud eesti-soome kirjaniku Sofi Oksanenit poleemikat tekitanud romaani „Stalini lehmad“, sai ta üksikasjalise ülevaate bulliimiast. Ja märkas, et Oksase stiil meenutab küll Kenderit, kuid lehmaraamat pole järjekordne naistekas. Kuigi see bulliimias...

10

Eeva Karelson

11

Viljo Kivisild

Viljo Kivisild (17) tuleb Raplast. Paljastab omaloominguvõistluse telgitagused ja oma osa saab ka härra Eestlus. Telgi taga on veel

Mister Segadus, Top 1 piir, hr. Majandus, E.T.K.V.L ja Korruptsioon. Seal on ka näiteks sellised read: „Niimoodi see õnge otsas ongi, võta kinni või pista prükkarisse. Kõrvalteeline nr. 3835.“

14

16

Andres Karjus

Liisi (16) on õnnestunud ridade vahele püüda päikese mitusada värvi ja soojendava efektiga luuletused kuluvas sügisel ära küll. Kui Rakverre satute, võite ta leida tõenäoliselt raamatukogust. „Ja Liisi, Liisi, mida sa teed?“ – „Kirjutani!“

17

Liisi Veski

Pärtel Vissak

Eliina Korts

Pärtel „Dada dada üleber dada“ Vissak kirjutab

lisaks luuletustele ka muinasjutte ja üleber dadat. Tema loomingus on põhiline kujutatav kunst. VR-i lugejatega jagab ta seda, kuidas „draakon on udus ta on kurb tal pole karu annan enda karu draakonile“. Ja on teile kuskilt kõrva jäänud rühmitus PLR? Pärtel on igaljuhul selle liige.

Eliina (24) elab Tartus ning õpib Tartu Ülikoolis eesti kirjandust ja eesti keelt. Tähtsaimaks enda jaoks peab armastust kõige elava ja inimeste vastu. Koos kõigi nende vigadega. Ühel hetkel võime avastada, et oleme kogu elu hull olnud. Et kakleme inglisa. Et meie olemegi EL. Ja kuidas ladina keelt õppides jääb meelde: noli tacere. See tähendab: ära ole vai.

Martin Vabat

Kujutlev mõte astub suure sammu kaugemale kui faktid-arvud. Ja sellepärast on loogiiline, et just luules sünnib uus matemaatika. Reastuvad täiesti hunnitud sõnad. Nagu Martin (24) ise ütleb: „Luule on hing ja unenägu ja lõputu fantaasia ja väljaelamine ja mäng ja jõud nagu punkroki kidramäng ja kookude laulujorin.“

18

22

26

Prima Vista proosa-queen **Tuuli Taul** (18) tuleb Pärnust. Tema jutus on palju värve, tundeid ja mälestusi. Kõik liigub nagu unenäos, mida meenutame mõni sekund pärast ärkamist. See toimus siin, see juhtus justkui meiega, kuid samas oli seal minevikus keegi teine. Me vaatame nüüd teda kõrvalt ja loeme: „Kõik on tumesinine, punane, must.“

Tuuli Taul

Peedu Tuisk (18) on Tallinna poiss, kes tegeleb disaini ja fotograafiaga. Piite oskab ta ka sõnadega luua. Tulemus on nagu joonlauaga välja mõõdatud. Tal on sisseelamisvõimet, et kujutada penskarite toimetusi. Selles sümbolistlikus loos võivad asjad veereda aeglaselt, võivad veereda kergelt. Nagu ka penskarid ise.

Peedu Tuisk

28

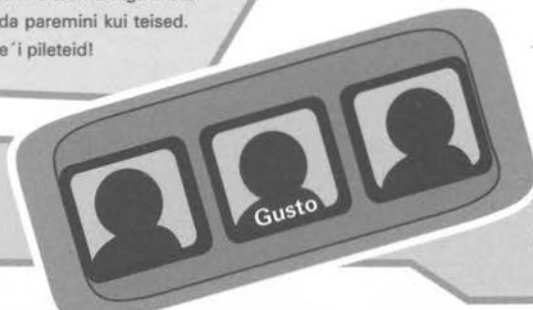
32

Mari Tammar (17) on Raplast. Kitarril ja luule kõrval on tema kireks maadlus. Kirjutades on Mari traditsioonide järgija. Tema jutus on sigaretid, õhtud katusel, unelev tüdruk ja ilus poiss. Kõikjal lautab OÜ Elu Mõte, mille osanikud me oleme. Aga mõni oskab kõike seda edasi anda paremini kui teised. Point: ärge hankige SkyLine'i pileteid!

Mari Tammar

36

Gusto

38

Mida saab 24 krooni eest? Šnitsli? Antti Parve

autor: Mehis Heinsaar

teos: "Härra Pauli kroonikad"

kirjastus: Perioodika

ilmumisaasta: 2001

Esmalt palun siit eemale kõik, kes määratlevad end osside, tibide või ägedatena. Härra Paul võib teid jäävalt kahjustada, kui püüate temast aru saada. Ta ei kōdita teie parema jala varbaid, kuigi teile tundub, et võib-olla peaks. Ta vestab teile juttu, mille kohta ei oska ükski teie sõber seletust anda, rääkimata endast. Ta paneb teid MÖTLEMA! Ja saate aru, et... et ohh... ma olen loll selle kirjatüki jaoks... Või tegelikult, kui keegi mu lähikondsetestki aru ei saa, siis on loll hoopis kirjanik! Hahaa, Mehis Heinsaar on loll! – Vabandust, olge vait. Seega, et noorkirjanikku ja eelkõige teid endid säästa, palun, jätke härra Paul raamaturiulile seisma. Aga teie, kes te neljapäeva hommikuti käite suhkruga mesilasi toitmas ja armastate teed balalaikamoosiga, võtke sappa!

Õhukesed suure trükiga raamatud kutsuvad mind lugema, eriti veel, kui seal sees on palju värvilisi pilte. Heinsaare "Härra Pauli kroonikad" täidab minu tingimused. Peategelane kehastab linnaametnikku, välimuse ja käitumise poolest silmatorkamatut, lausa tagasihoidlikku mehikest. Aga nagu me teame, on kõik siin ilmas tasakaalus – härra Paulil on väga rikas siseelu. Rahuliku kesta all toimuvad plahvatused paiskavad teda pidevalt uute mõistatusteni, mille loojaks on tema kõige salakavalamad meeled. Tegelased, keda härra Paul retkedel kohtab, kujutavad tema keharakukestes peituvaid emotsioone, neuronite sademeist sündinud sähvatusi. Heinsaar sukeldub sügavale sõbra hinge, et iga nurgatagune valgustatud saaks, seetõttu paljastuvad ka piinlikud või talumatult julmad sopid, mille härra Paul peab paremaks maha matta. Tõesti, puurida, uksi muukida ja kruvikeeraja järele haarata pole vaja – ilushing Supliinnast tõestab, et tegutseda (mõelda) on vaja vaid niipalju, et hea oleks. Lihtne on ilus.

Ruudulise pruuni mantli ja erepunase suuga mees (selliseks ma järele mõeldes härra Pauli kujutasin) käib erinevates maailmades, silmis silmeesine,

peas kirevavärviline miski. "Miski" on härra Pauli juures minu lemmik. Miski vaatab, näeb ja saab asjadest aru.

Ronivates, Koolibripunastes ja Tilkuvates maailmades kukerpallitades leiab härra Paul imeksandava, mõtleb natuke ja talle on selge. Lihtsus kõige ulmelis-trikitavamate seikade, k.a sirutavate dinosaurusvahvlite jutustamisel on härra Pauli suurim anne, mille ta Mehis Heinsaarega kahasse üles kirjutab. Ilusa käekirjaga, kuid mitte pingutatult. Tekst on stiililt imepuhas kui valge paberileht, mis lugedes täitub sekund-sekundilt virmalistelt tulistatud värvidega. Kui Valdo Jahilo oskaks sama geniaalselt-lihtsalt anekdoote kirjutada, eraldataks talle lehekülg "Vikerkaares".

Kõige tähtsam on, et liblikaliselt kombineeritud sõnade vahelt ei pea mõtet otsima. Loed härra Pauli mõtteid kui suvalist jutukest, suled raamatu, siis ühe silma... teise... ja sa näed! Heinsaar purjetab härra Pauliga terve raamatu kestel tõusulaineharjal. Sel samal, millel kirjanik oma parimad teosed välja on sõitnud. Värvilised pildid mulle väga meeldivad, eriti, kui nende taga on puhavalge mõte.

"Üks naine näitas selle aja sees härra Paulile lille.

"Lill," ütles härra Paul.

Härra Paul näitas aga naisele pilve.

"Pilv," ütles naine.

Ja neil mõlemal oli õigus."

Ühe poisi teekond

autor: Jan Kaus

teos: "Maailm ja mõni"

kirjastus: Greif

ilmumisaasta: 2001

"Maailm ja mõni" on Jan Kausi debüütromaan ning on jäänud paraku seni ka tema ainukeseks romaaniks. Jan Kaus pole samas pelgalt romaanžanri viljeleja, vaid on tuntuks saanud ka nii luuletaja kui tugeva esseistina. Olles just hiljuti lugenud Kausi luulet kogumikust "Õigem Valem" (välja antud nelja peale koos Juku-Kalle Raidi, Fagira D. Morti ja Kalju Kruusaga), kujunes temast arvamus kui erakordselt napsõnalisest loomeinimesest, kes sõnumi otse ja ringita lugejale välja tahab prahvatada. Kas iseloomustab see teda ka romaanikirjanikuna? Nii ja naa. Napsõnalisus on teataval määral alles või vähemalt nii palju kui romaan žanrina seda lubab. Kaus ei kirjuta lõikudepikkuste lausetega, nendesse metafoore ja mõistuütlemississe punnitades. "Maailm ja mõni" on lihtsas keeles ja realistliku kirjeldamismaneeriga. Täpse sõnumi jätab ta selles teoses aga igale lugejale endale lahti mõtestada, lugu kirjeldab ja jutustab küll, kuid annab vähe hinnanguid ega lajata moraaliga.

Teose ülesehitus pole tüüpiline. Lugu hakkab pihta sajanditevanuseid sündmusi meenutava unenäoga, millest ärgates ollakse tegelikult antud loo keskpaigas. Järgnevalt jõuab peategelane oma jutustusega tagasihaaravalt kogu lapsepõlve pisteliste seletustega läbi hekseldada ja sujuvalt ollaksegi juba lõpus, kust samuti tagasiwaateid tehakse. Ajalise mõttes on lugu kaootiline ja tekib täielik "katkises ajamasinas kinni oleva ränduri" tunne. Hüpatakse ühelt sündmuselt teisele, lõpetamata õieti ainsatki. Iseenesest on see ka loogiline, sest on ju tegu ühe noormehe arenemislooga ning eks mälestuste ääred, algus ja lõpp tuhmuvad alati ja meenub vaid tuum.

Peategelase nimi on Taavi, arvatavasti eesti poiss, kes sirgub nõukogudeajast iseseisvasse vabariiki. Arvatavasti sellepärast, et tegelikult pole autor tegevuskohita ega -aega kindlasõnaliselt määratlenud. Lugejale

antakse vaid kaudseid vihjeid poliitilistest ja sotsiaalsetest oludest ning muudatustest, mis läbi satiiriprisma vaadatuina ja ümbertõlmestega siiski Eesti lähiajaloole vihjavad ning samuti võib romaanis nii mõnegi tuntud isiku ära tunda. Ühiskonnas toimuvad muutused mõjutavad küll teose tegelasi, kuid mõnes episoodis paistavad nad sellest ignorantsest eraldi seisvat. Näiteks kui riik on saavutamas iseseisvust, maadleb Taavi hoopis oma suhteprobleemide käes, on n-õ omas "mullis" ega huvitugi teleri vahendusel lubatavast uuest algusest.

Taavi ei suuda oma tõelist mina leida. Tema tegelikud tahtmised on pidevalt alla surutud nii võimuka isa, kes poja kaudu püüab enda kaotatud unistusi teostada, kui ka laaberdavate, vägivaldsete sõprade poolt, kes küll temast puhuti lugu peavad, kuid üritavad teda siiski endasarnaseks vormida. Taavi oma õrnahingelisuses ja humanitaarsuses ei sobi teda ümbritsevate inimeste hulka. Tal ei lasta talitada oma soovide järgi ja seetõttu ei taha ta üldse midagi teha. Sellises olukorras tekib passiivsus ja minnalaskmine, soov eemalduda ühiskonnast ja pugeda turvalisse üksindusse, kaevuda sügavale iseendasse, eemale "võõrastest". Taavis valitseb pidev monotoonne helin – "see tunne, et ta ei saa, ei suuda, et ta peaks olema keegi, kes ta ei ole" (lk 133).

See ongi üks ühiskonna pahupooli, et ta sunnib peale ideaale ja "valmisvalatud vorme". Inimene peab olema pidevalt täis võitlusvaimu ja tahet elus kõrgele pürgida või muidu on ta ebaõnnestunud looder. Näib võimatu, et vaikset, tagasihoidlikku elu elades saaksid inimesel väärtushinnangud paigas olla. Ah et ei tahagi jõukaks saada! Ah et ei tahagi võimukat ametikohta! Siis oled nõrk! Ja nii inimesed inimesi lahterdavad – ainult tugev individ on "normaalne" ja aktsepteeritav.

Taavi kannatab pideva üksinduse all, nii oma mõtetes.

Käthrin Vahter

üks jäädes kui ka suures seltskonnas pidutsedes. Ta on üks oma hirmus pimeduse, surma ja inimeste ees. Üksindus on halvav ja tekitab ängi, millesse võib unelema jäädes kogu elu mööda minna lasta ja selle ilu märkamata kibestudes ringi sammuda. See on nagu haigus, kuid õnneks selline, millele on ka ravim olemas. Armastus. See paneb kaks hinge teineteise soojust tundma ja tekkivas läheduses ununeb hirm. Või siis minnakse hirmule koos vastu. Põhiline on, et ei olda enam üks, eelkõige vaimsel tasandil. Taavini see ravim jõuab, küll üsna hilja, aga siiski.

Nootideta meloodia

autor: Rein Veidemann

teos: "Lastekodu"

kirjastus: Eesti Keele Sihtasutus

ilmumisaasta: 2003

Kui avan esimest korda Veidemanni teose "Lastekodu", valdab mind teadmatust. Ma ei oota midagi konkreetset, aga sellegipoolest suudab juba raamatu pealkiri tekitada mõtlikkuse ja huvi kaante vahel peituvat suhtes. Lelan sealt loo minevikust – loo inimestest, kelle jaoks elu ja armastus olid leidnud mõõtmed, mis ei mahtunud ei aega ega ruumi.

"Lastekodu" on üles ehitatud väga keerukale struktuurile. Üksainus mõiste on pandud kandma erinevaid teemasid, mis näiliselt omavahelist seost ei oma. Kui ajakirjanik Andreas Wiik saab ühel päeval telefonikõne Pärnust oma lapsepõlvseõbralt Viktorilt, leiab ta end järsku tagasi minevikus. Pärnus oli ta sündinud, elanud, seal olid tema mälestused ning ka kaotatud armastus. Need on detailid, mille terviklikkuse mõistmiseni jõudsin alles lugemist lõpetades, kuid millest ükski polnud vähem tähtis kui teine. Niisiis muutub see romaan omamoodi oodiks Pärnu linnale, pühenduseks Rääma lastekodule. Viktori telefonikõnega Andreasele on ajendatud sellest, et lastekoduhoone, kus Viktor oli üles kasvanud ning mis oli tema jaoks ainus kodu, on maha müüdnud ning seda ootab ümberhitamine hotelliks. Ühised mälestused ning sõbra

Romaani viimane lause on: "Siis ta vaatas ja nägi teda." (lk 143). Nii jätab kirjanik loo taotluslikult justkui pooleli. Hea võimalus järjeks? Aga eks saigi üks osa teest käidud ja võib alata järgmine. Taavi pöörab elu uue lehekülje. Mõnikord on uued algused järsud, kuid nii nad juhtuvad ja sellele raamatu lõpp ka viitab. "Maailm ja mõni" on romaan sellest, kuidas mõni siin maailmas kõige kiuste hakkama peab saama ja ka saab.

Kaur Kittus

abipalve saavad esmasteks põhjusteks, mis nõuavad Andreaselt tagasipöördumist kodulinna. Tegelikult peitub selle taga palju muudki, mida peategelane endale algul ei tunnista, küll aga tajub oma sisemuses. Seega saab Pärnusse sõitmisest ka retk tagasi minevikku, küsimuste juurde, mis kunagi olid jäänud vastusteta ning mida ta osalt ka pelgab. Andrease tagasipöördumise suurim põhjus, mida ta endale tunnistamast väldib, on armastatud naine, kes elab ikka veel Pärnus ja kelle meenutamine toob Andreases esile mahamaetud tunded. Siinkohal moodustub jällegi keerukas inimsuhete rägastik, milles Andreas peab tunnistama oma kaotust ning mõtlema juhusele, mille roll tema elus on läbi aastate omandanud üha suuremat kaalu.

Kuid "Lastekodu" ei hõlma endas ainult Andrease lugu. Lastekodu kasvandik Viktor, Andrease sõber, näitab küll välja muret lastekodu ja Pärnu linna saatuse pärast, kuid samas piinab teda mälestus hoopis kunagi lastekodu põlengus hukkunud kaaslasest. Ta süüdistab iseennast ning satub seetõttu haiglasse, millele järgneb hiljem enesetapp. Neil hetkedel mõjub romaan tõeliselt rõhuvana. Andreas, kes sõidab

Pärnusse ajakirjanikuna lugu kirjutama, hakkab meenutama lastekoduaegu ning leiab järjest rohkem küsimusi ümbritseva ning isegi veel rohkem vastuseta küsimusi iseenda kohta. Tohtu pingestatus on ühtaegu see, mille tõttu on keeruline lugeda, aga mis samas nõuab alustatu lõpetamist. Veidemanni sümbolilislik ja kujundlikust taotlev kirjapilt mõjub raskena ja on täis pikitud mõttevoogusid, mida peab mitu korda üle lugema, et neid täielikult mõista.

Andrease prototüübina kasutab Veidemann arvatavasti iseennast. Pilt, mille ta Andreasest loob, mõjub

isegi veidi külma ja eemalolevana. Tema kirjeldused tehtust ja öeldust on jõhkralt ausad. Samas pärineb just nendest mõtetest äratundmisrõõm. Võib olla peitubki teose kütkestavus võimaluses süüvida ühe inimese maailmavaatesse ja tunnetesse. Teadmine, et teose näol on tegemist memorandumiga, annab loetule topeltväärtuse.

Sõnum, mida „Lastekodu“ kannab, on universaalne. Tõdemus, mis sealt vastu kajab, mõjub täpselt samamoodi, kui read raamatus endas: "Kõik jääb lõpuni ütlemata peale möödumise enda."

Andrus Kivirähk keetis armastuse süldiks *Eike Ennok*

autor: Andrus Kivirähk

teos: "Romeo ja Julia"

kirjastus: Eesti Keele Sihtasutus

ilmumisaasta: 2003

Andrus Kivirähk on üks fenomene Eesti viimaste aastate kultuurielus, figureerides nii draamas, proosas kui ka ajakirjanduses. Kivirähki näidendeid mängitakse täissaalidele ja tema raamatute müüginumbrid löövad rekordeid. Seega on tegemist tõelise rahvakirjanikuga, kelle pila peale inimesed tõepoolest ei vihasta. Kivirähkil lastakse irvitada kõigi ja kõige üle – alates tänastest tegevpoliitikutest kuni paljude jaoks püha Eesti ajalooni, kus autori nägemuses figureerib legendaarne vabadusvõitleja Ivan (sic!) Orav. Siiski oleks ebaõiglane pidada Kivirähki ainult süüdimatuks irvhambaks: tema tekstid on piisavalt mitmeplaanilised, et leida nalja tagant ka teravate sotsiaalsete probleemide käsitlust. Andrus Kivirähki „Romeo ja Julia“ ei pretendeeri kõrgele poeesiale. Vastupidi: tänapäevases kontekstis võib Shakespeare'i originaalversioon hoopis liialt naivne tunduda, mistõttu oligi vaja seda moderniseerida. Ei oskagi ette kujutada sobivat autorit, kes julgeks ja suudaks mängida niivõrd respektieritud teosega, sealjuures isikupära kaotamata. Kivirähkil õnnestub armulugu muuta mõneti ühiskonnakriitiliseks novellik, kus absurd seostub realismiga ehtkivirähkilikus kastmes.

Võrreldes raamatu aluseks oleva Shakespeare'i suurteosega, on läbi viidud rida madaldamisi – kui ehtsates tragöödiates on peategelasteks tavaliselt ülikud, siis Kivirähk on sündmustiku viinud lihtsa eesti inimese tasemele, kelle puhul on raske rääkida rikkusest ja siniverelisusest. Ka pole märkigi Verona ülevast õhkonnast. Sealjuures ei maksa teosest otsida eesti külaelu realistlikku kujutust – tegelased on selleks liiga rõhutatult hälbega. Naeruvääristamist leiavad ka peategelased – karjus Romeo ihaobjektiks on kits, mitte mõni punapõskne külaneiu. Siiski ei pöördu Kivirähk täielikult ära tragöödia põhielementidest: noorte õnne takistavad Romeo isa ja vend ning abi leitakse külavanem Reinult. Paraku leiab armastajapaar ka traagilise otsa – süldipotis.

Algversioonile omast keelatud armastuse probleemi kirjeldab Kivirähk mõnevõrra skandaalsemas vaimus – sodoomia kaudu. Siiski ei leia see sügavamat analüüsi, vaid on pigem taustaks kirjeldatavale võitlusele kultuuri püsijäämise eest looduse ning korratuse pideval pealetungil. Seega on arusaadav Romeo isa Oskari (kultuurikandja) suur viha poja väljavalitu suhtes – tema silmis on tegemist järjekordse allajäämisega loodusele. Talle omases nihkes peegeldab Kivirähk aktuaalset päevaprobleemi, kus inimeste koondumine linnadesse on põhjustamas maaelu hääbumist. Ka Romeo kodukülas elab veel ainult viis inimest ja kitsed-lambad käivad pidevalt mahajäetud aedu rüüstamas. Kõikvõimas inimene on alla jäämas looduse tahtele: isegi raamatukogu põles maha.

Miks on armuobjektiks ikkagi kits? Ühelt poolt võib selles näha Kivirähki taotlust teosele võrtsi juurde anda, kuid pigem sümboliseerib ta tänase meessoos igatsust kaduva naisideaali järele, keda „kiisukeseks“

või „tibukeseks“ kutsuda. Hellitavad naise-looma võrdlused kinnitavad naise kui õrnema sugupoole staatust, sidudes teda loodusega (tunded, teatraalsus) ning jätavad mehele alles talle läbi aastasade kuulunud kultuurikandja rolli. Tänapäeva feminism võitleb aga aktiivselt sellise maailmapildi vastu: naine on muutumas iseseisvaks ja tugevaks indiviidiks. Kits on seega võimalus meessoole hääbuvat võimuperioodi meenutada.

Kuigi Kivirähki absurdihumor on nauditav, kasutab ta siiski liiga ohtlikku motiivi – sodoomiakäsitlus mõjub kohati moraalilagedana. Samuti tekib tekstis leiduvate otseste roppuste puhul küsimus, kas vandumine on eestlastele tõepoolest nii loomumane?

Üldhinnang on siiski positiivne: Kivirähk mõjub värskedavalt ning näitab, et ka armastusele saab ironiaga läheneda.

Lugeja jääb pika ninaga

autor: Aidi Vallik

teos: „Mis teha, Ann?“

kirjastus: Tänapäev

ilmumisaasta: 2004

Aidi Valliku noorteromaan viieteistkümnendaastasest Annist „Mis teha, Ann?“ on suhteliselt keskpärane teos. Lugejal ei ole võimalik eriti algusepoole romaani kohati lausa segadusseajavast jutustamisstiilist aru saada. Raamatus on nii mitu eri sündmuste tasandit, et lugeja kipub kiirelt tüdinema ega suuda lugemist nautida, mis iseenesest võiks ju olla eesmärk.

Raamatu sündmustik areneb esialgu aeglaselt ning Vallik peatub liiga pikalt argipäevaelu pisiasjadel. Lõpupoole hakkab aga äkki igasuguseid asju juhtuma ja kirjanik tõmbab kiirelt otsad kokku. Raamatu pealkirjavalik viib viimsegi rõõmu lugemisest, sest lugeja mõistab juba raamatukaanelt, kuidas teos lõpeb. Valik ei suuda lugejat põnevil hoida ega üllatusi pakkuda.

Vallik võib lugeja küll hetkeks, kui ta seab sõnadesse elle, kuidas noor poiss teeb endast märtri ja kõneleb oma lastekodutaustast. Tegeline meenutab Charles Dickens Oliver Twisti, kelle Vallik on tänapäevasesse keskkonda paigutanud. Kui Dickens elaks ja kirjutaks nüüd 21. sajandil oma „Oliver Twisti“, võiks see olla paljuski samalalaadne kui „Mis teha, Ann?“: autod, narkootikumid, kool, peod jne. Teisalt tundub aga, et Vallikugi arusaam tänapäeva noortest on vanamoodne ja tekitab noores lugejas hoopiski ärritust.

Jääb mulje, et Valliku teost võiks mõista paremini, kui ollakse tuttav raamatu esimese osaga „Kuidas läheb, Ann?“ ja kui tuntakse rohkem Eesti kultuuri. Raamatu tagakaaneinformatsiooni järgi on Vallik Eesti kõige

menukam noortekirjanik. See teos ei ole siis ilmselt kirjaniku kõige õnnestunud romaan.

Raamat ei tekita suuri emotsioone ega elamusi, küll aga panevad kaasa tundma lastekodukirjeldused ning lõpp,

kus noor, heatujuuline ja korralik tütarlaps kogeb suurt pettumust ja reetmist. Teose väärtuseks võib lugeda ka selle, et noor soomlasest lugeja saab veidi teadmisi Eesti noortekultuurist ja kommetest.

Stalini lehmadest

autor: Sofi Oksanen

teos: „Stalini lehmad“

kirjastus: Tänapäev

ilmumisaasta: 2004

Vähemasti buliimiast tean ma nüüd kõike. Kirjanik kirjeldab seda sellise täpsusega, nagu oleks ta haiguse ise läbi teinud. Miks peaks buliimik sööma enne oksendamist jäätist? Kuidas olla nädal aega söömata ja siis kugistada alla kõik kättesaadav? Kui inetud on buliimiku hambad? Kui ebamäärased on ta väljaheidetud? Aga söömishäired pole siiski ainus seda raamatut läbiv teema.

„Stalini lehmad“ on Sofi Oksaneni debüütromaan. Esimene raamat peaks olema kõige mahlakam ning meelde jäävam, sest sellesse on noor autor parinud kogu oma jõu. Romaan on põhjustanud palju poleemikat nii Soomes kui ka Eestis. Siinkohal ei saa märkimata jätta Oksaneni pesitsevat nn „Kenderi sündroomi“: äärmusest äärmusesse minek, kergelt kirjutatud ja põnevust pakkuv tekst, mida on lihtne lugeda. Igati lõov ja šokeeriv nii väljast (kaanepilt) kui seest.

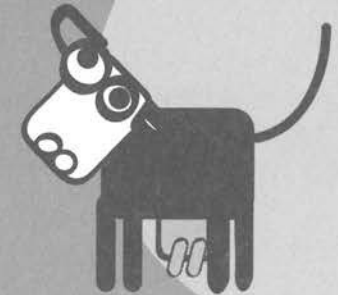
Teose põhjal 70ndate Tallinna silmitsedes ei saa märkamata jätta Viru hotelli, Georg Otsa nimelist laeva ning soomlasi. Nii mõnigi soomlanna ei suutnud oma silmi kinni pigistada „eesti“ naiste seksuaalse moraallituse ees. Siinkohal jutumärgid, põhjendamaks soomlannade arvamust, nagu oleks Eestis elanud vaid vene keelt kõnelev rahvuskond. Soomest käisid sel ajal siin üle lahe valdavalt mehed. Nende suhtumine paistis olevat ühtne: kui sa ei kanna laia T-särki, valgeid botaseid ning oled meigitud, pole sa mitte soomlane, vaid eesti hoor. „Palju maksad?“ Sellise suhtumise toob Oksanen oma romaanis tugevasti esile. Soomlannade kurvastuseks aga tuli nii mõnigi Tallinna küllastav mees

hiljem koju tagasi eesti näitsik käevangus. Neiul tuli aga toimetulemise nimel oma eesti päritolu maha mätta, kontsad nurka visata ning võimalikult soomlaslik välja näha.

Pettumust valmistab teoses lootuse luhtumine, nagu jõuaks peategelane oma probleemide ja olemusvõitlusega toime tulla. Süžeesse mässitakse veel lisaks narkootikumid, alkoholism ning ebanormaalsed eraelulised suhted – kaugemale lihtsalt enam minna ei saaks. Kirjanik oleks justkui sündinud kasutama groteskseid ja jahmatampaneavaid väljendeid, et asjale veelgi võrtsi lisada, nagu näiteks värdjad ja tiblaid. Kohati tundub see liigse ülepaitsutuseks.

Kui eelpool mainitud miinused kõrvale jätta, siis on teos mõeldud tõesti ühe hingetõmbega lugemiseks. Sellest ajast on suudetud väga täpsete ja põhjalike kirjeldustega lugejale pilt silme ette luua. Loomulikult pole autor kõrvale jätnud ka NSVLI repressioone ja venestamist Eestis. Raamat on mõeldud kõigile, keda huvitab lähiajalugu, eelkõige Soome ja Eesti vahelised suhted 70-80ndatel. Hoolimata sellest, et puudutatakse tugevalt buliimiaprobleemi, pole see kindlasti üks järjekordne naistekas, millele vihjatakse kaanel olevas punases kirjas – Anne raamat. Igatahes on tore lugeda teost autorilt, kellel on midagi öelda, olgu see siis kellelegi valus teema või mitte. Tõde on ikka tõde.

Eeva Karelson

KATI KÜNSAR

Lootusrikkad kiired hellitamas
õrnalt lagunenud raudteetammi

Viktoria & Andres 20.07.1989
Talongiajastu erkrohelised
mälestused pühituna kerge
viipega löikelaualt suhu

Kristi ja Tiina olid siin 04.04.1998
Hiina naistöölise vormitud
platvormking vääratas kevadiselt
libedal kraavipervel

12 Veiko + Katrin = LOVE
Rahvusvaheline kood kraabitakse
higiste kätega kivisse
Lahutusjärgsed tunded lõõvad
kividega kokkupuutes sädemeid

Tommy loves NYC 05.10.1996
Ameerika banaanikoor ulbib
Taara tammikutest alguse saanud
püha jõe pinnal

ВИТЯ & АНДРЕЙ helista 5345xxx
Pigistavad sõdurisaapad jätsid
märga liiva eripärase jälje
Ortopeedi visiiditasu 30.-

Kity ja Maux suvi 2000
Millenniumi avaruste lapsed
klopivad lastelastele koogelmoogeli
sisse veatuid gene

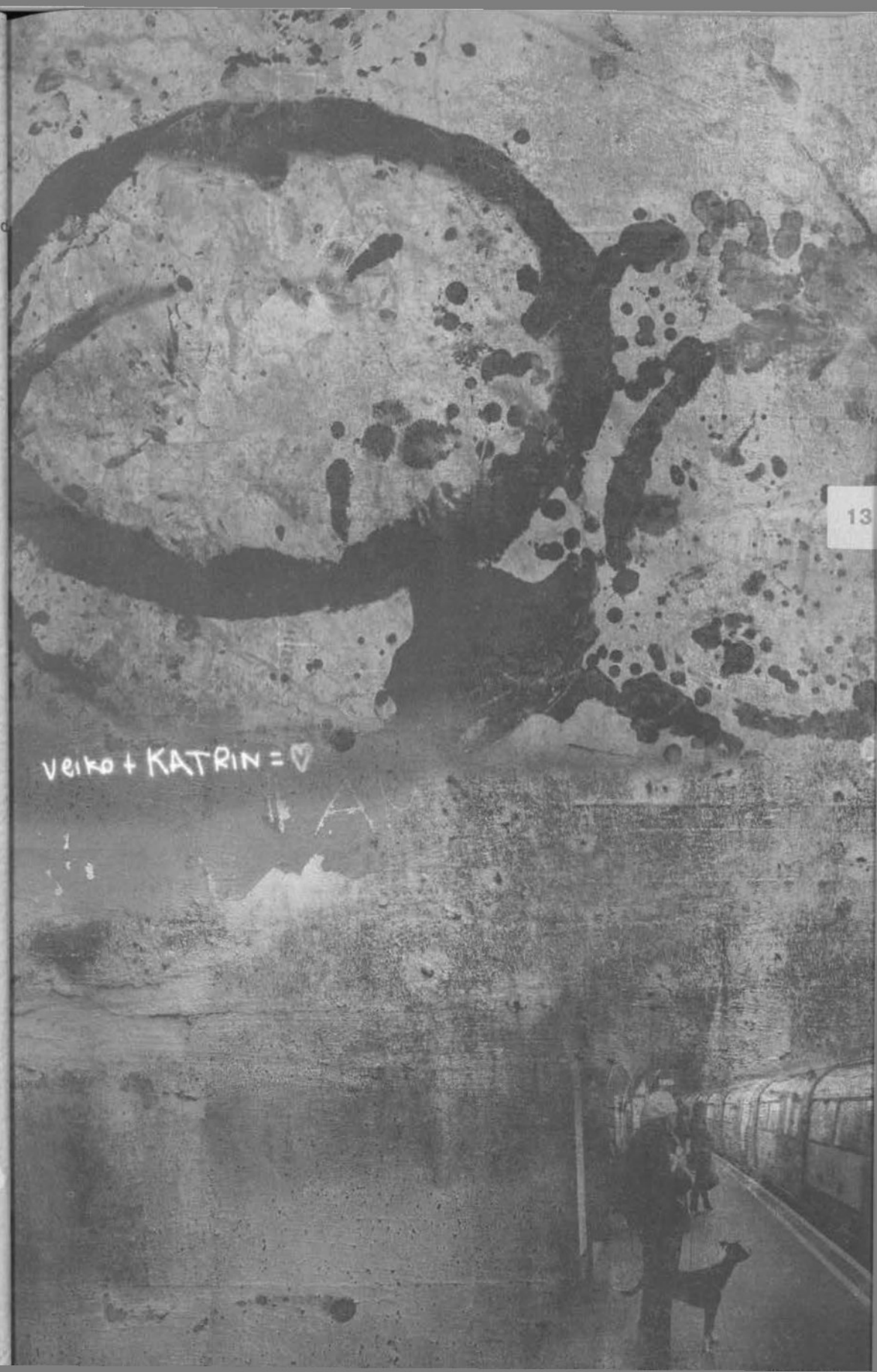
Irina ja Paul 25.12.2002
Jahuse tainarulli vorbid
seljal kütavad ahju
ja loevad minuteid

Jürgen oli siin 29.02.2000 13:41
Tagasihoidlikud koputused
naaberkorteri uksele töid majja pruudi
veimevakas Põlvamaa talu

Ly & Roman 02.03.1993
Poja esimene kolmerattaline
müüja hoolimatuse tõttu koondusid
värvilõhnasesse lastetuppa vaid üksikud kilke

Mina olen siin

Mälestustest saab teater
kavalehel ainult esietendused
kohti jätkub kuniks ruumi kraapida

Mina olen siin

Ja nii see tõepoolest on (tähenärimiseta),
mu jäljed sattusid kuvarisse, pörkasid näppudesse ja leidsid tee läbi teie klaaside.
Nad on püüdmiseks, tähelepanu ja arvamus kui mesimagus põhjus.
Nad kätkevad endas segadust. Mister Segadus pole minu arvates niivõrd tähtis ja keskne, et tema
pärast küsida: kas kirjavahemärgid ja tühikud on piisavalt suured ja teravad, et nad tähtedena
taevasse saaksid ja 3000-skooris kajastuksid.

Teie taotlus on tajuda ilu, annet, puhastada kulunud meeli teie valdkonna seebiga,
mille abil vabaneda igapäevaigavusest.
Ja teha heateene tosinale noorele näole.
Vanemad ja targemad näod taaruvad nüüd prahi- ja mitteprahimägede vahel, leidmaks need pärlid,
keda mõlema poole nõusoleku kindlal eksisteerimisel lisada pärlina oma kaelakeesse.
Reaalsuse metsast läbisammununa ja seal kodu rajanuna,
pakun enda kohta seal kõrgemal mäel, ja sinna heidetuna kaovad kaasaarvatult vastvalminud jäljed
(jah, ma olin siin, kuid hetkel olen siin).
Värske jälg on sügavam.

Kas vajate kirjatööde tarvis privaatsust ja keskendumiskambreid?
Teie vastus on õige – pole minu asi see, ja see kaikus ilma meloodiata pealegi.
Intellektide üx põhialuseid on ka tolerantne ehitusmaterjal,
vaeva väärtustamine.
Ja enda õhust sorteerite sobiva – brutaalsuse ja ebadelikaatsuse hõngu ei hõngu.
Ka mina kulutasin pahaaimamatult oma kellatikkeid suunitlusega astuda silmapiirilaiadega ühte
sammu,
kas või perioodilt või kas või hüpetega.
Kollektiivne arvamus võib helki heita nii sooja andmiseks kui silmatorkimiseks.
Ehkki mu riim uppus selle töö alguse läbimõtlemise käigus koos päikeseloojanguga kaugel vees,
suutsin ma oma toidu valmis koeta.
Teie hiiglamasse keldrisse see toimetati. Maitseaineteküsimus ei pitsita mind põrmugi, mina seda
ise kugistama ei pea.
Teisel korral läheb alati paremini.
Kõik „olensiintoitude“, „nimekuulmisroogade“ ja „ausolemiskotlettide“ keskel pole nuusutajate
poolt põlatud, söömiseks mõeldud hõrgutis ainuke rikneja,
jäljed muutuvad organismile seedimisvaenulikuks koos teistega.

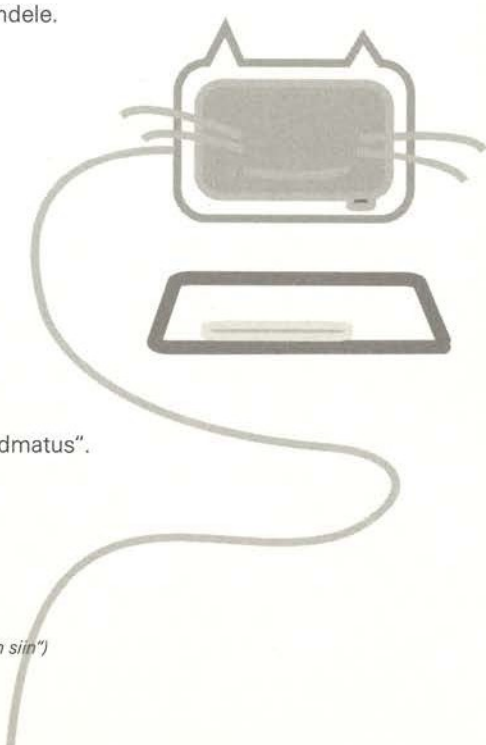
Härra Eestlus naudib ju siiski massis olemist. Aga nemad, paganad juba ammusest, valivad
kõrvalkeldrid, veinikeldrid. Eneselähedaseim rahvas vastandub minale palju.
Julgen meid jaotada: põhjamaapojad ja põhjapojad.
Sinimustvalged on ennastohverdavad, rüü Bates korgist põhjani
kõik hädad enesesse. Tegu.
Kõigi põhjalaste kuuldes rääkida, et nad on „tublid“

ja lootustandvad, ei anna halbu tulemusi –
otse loomulikult elab tõeline elu kontrollitud, kõlksuvates anumakujuviimistletud vetes.
Top 1 piir pole mägede taga, jätke need kirjutised,
rühkige pudeliteparadiisis.
Kõik see toimub enda terviseks, jaa... teie terviseks!
Hommikul varastame aerud ja nühome kuni
normaalsuslahte suubunud oleme.

Veel tõuseb teadus, slängistame ja tirime ülemaailmalikke jooni enda tähestikutehnoloogiasse.
Ppl, meile tulevad vastu keldrid,
suhtumine, hr Majandus, keldriomanikud. Sinine maitse ka, ah ei –
see oli poolest ööst kaasatud.
Aga ei mäleta, kust ammutasin.
Kõik me tahame rääkida, huulelossid valmivad uskumatult!
Lobakuningriik on siiski olemuselt hingusel ja paadunud opositsioonijõmm.
Aga pirakas jõmmijurakas pitsitab aktiivsusanhtusi, E.T.K.V.L. – elan teiste kulul väga lähedalt, üllas
suunitlus.
Kunstlikkusest virgub elustiil (ja see hõng on kangesti endalõhnaline, saaks, saaks).

Ma olen jälle siin, teeme tehinguid, vahendab Korruptsioon.
Üsna tagasihoidlik on ta ka, üldist kära ei salli, teretame traditsiooniliselt teda altkätt.
Too omab vaenlasi.
Too on parajalt popp vend, suhtlusringilt on diameetri sirkel, vastupidav ja elav.
Vasakukäelised ärimehed vabandavad ja tõttavad edasi.
Paremapooldajad panustavad nullnivoole –
enda teadmata tammuvad nad paigal.
Palju ei tule seista, diameeter laieneb, K. Tsioon leebub ka nendele.

Huvitav statistika, kuid avar ja mõõtmatu, on ühejala-
põlvel valmisvalmistatud jutud, mis teieni laekuvad.
Laegast soetada selle tarvis on tarbetu.
Kibe keel peab ikka olema taolisel kui too autor,
vahest olen taolistes köökides käinud einestamas?
Põhjapojad kindlasti hämavad midagi kokku,
mõni jookseb veel kokku.
Aga ei, 1 väide neist õnneks nõndaks pole, (otsingumootorist
või mõttesopist leidmine)
rääkimisriista on vähe kasutatud, tema ja minu ajad on ees.
Esimene julgem pakkumine, aga vastuse hea sõber on ka „leidmatus“.
Keskus, enese ikka. Kõigil.
Niimoodi see õnge otsas ongi, võta kinni või
pista prükkarisse.
Kõrvalteeline nr. 3835

ANDRES KARJUS

Suudlus jäi maha

Lendas mööda kaks tuvi puudest
kirikuaias, neist maha jäi vaid lahtine pilk,
jäi suudlus maha suudest
ja kohv jahtuma jäeti, seina jäätus pilt.

Lumehelvestes elavad haldjad
kristallidest pesade sees.
Ta langeb ja lendab sealt enne,
kui maha langeb su jalgade ees.

Täis sajavad rajad kirikuaias
ja vaikusest sünnivad sõnad,
mis kõlama jäävad, mis siis olid maiad,
millest jäänud vaid sosistav kõla.

Mu mõtetes. Vaikusest sõnad.
Kohvitass külmetab müüril.
Ja mina. Elus vaid üüril.

LIISI VESKI

Mina olen siin.
Mina olen siin.

Aga Päikesel on mitusada värvi.
Mina tahaks kõigi juurde istuda,
õige hetke mustendada närvi,
et siis valgus minus taas võiks ristuda.

Aga Päikesel on mitutuhat hinge,
tuhat õilmitsevat pisirahutust,
suve iluõode mustjaskuldseid ringe,
tunde erepunast kujundlahutust.

Aga Päikesel on minu moodi varjund,
minu meresilmad, minu juuksesiid.

Prima Vista omaloominguvõistluse noorema kategooria I koht (teemal „Mina olen siin“)

ELIINA KORTS

Ma kirjutan sulle, sa näed meid minemas.
Lööklused murravad metsi.
Valgusest kajavad astumised.
Su nina on maas ja haistab mu jalajälgi.
Sama kõnnak tekib
ja su ölaõnarused on möötmatult sügavad.
Su hing on sügavam.
Vaim on kiirem
kui mu kuurialune jalgratas.
Sel suvel kihutame kuhugi kaugele
ära sest sopasest linnast. Ning
su hing ripub ämblikuvõrguna mu kaelas.
Nii kiire on sõit, kõrvale ei vaata.
Juuksed silmini ja maad mööda lohisev hõlsthõlm.
Nägemisest kipub pea pööritama,
oleme seitsmekümnendate ärajooksikud,
ringirändavad üliõpilased,
keda ei hirmuta nälg ega piiritulbad.
Lahutamatult sarnased ja teravad.
Võõrad inimesed teepervedelt küsivad: kuhu me läheme?
Nägema soojade linnade kunsti ja väikeste külade madalaid
taresid, siis kui need alles on.
Telgiriie on seestpoolt meie väljamõeldistega tipitud.
Luban kuninga oma telki,
konservikarbist teen krooni, allun,
raha sahiseb kukrus nagu mu lugemata raamat.

Õõsiti kriibivad su põsesarnad mu nägu
Alustan hommikut kaamena,
joon teed ning ülbitsen suurte kirjanikega.
Ega nad midagi mulle anna,
lihtsalt: mu klassikaaslased ei räägi minuga.
Mingi raamat keeras mu elu perse
ja nüüd ma maksan kätte.
Mis selge, mis arusaamatu,
ülepakkuv ja laenatud.
Ainult unenägudes,
erakordsetes nägudes.

Õpin ladina keelt: Tacent. Noli tacere.
 Panen muusika kinni, mu peas heliseb see edasi.
 Kas kuskilt kaugemalt saab pilti võtta? Astu sinna.
 Ma taipan, et olen hull eluaeg olnud. Väike detail kustutab minus
 ümbruse võlud. Ja linna poolt kanduvad tundmused, kired ja paranoiad
 muudavad mu silmad tindivärviseks, käed närviliseks. Suuri lugejasilmi
 ma armastan. Väiksest raamatukogust riulitevahele kaduv
 mina-kogu, teismeline, tarkust täis.
 Raamatukoguhoidja hoiab ka teda, koos raamatutega.
 Kirikus teretab kirjandusõpetaja, võimukas ja suur.
 Võrdlemise kustutan oma sõnavarast.
 Vihkan poisse, nende pikki jalgu väikeste koolipinkide vahel.
 Igatsen ära, vastutusest vabaks.
 Igatsen teha tööd millegi ilusa kallal, millesse saaks sukelduda nagu mineraalvette.
 Värske, gaseeritud, joon, mingi väike osa must puutub pinda, suur osa
 saab jahedaks, neeljaks.
 Kui sa vaid teaksid, et olen siin ilmas rahata, püksata, kehata.
 Kahasse suudame ennast muuta ehk?
 Mulle on antud käsk olla aus.
 Kaklesin inglisa.
 Kas meie olemegi EL?
 Ma mõtlen, kuidas su keha on nii soe.
 Unistamisemehhanism on mu peas veidraks kõverdunud.

Sa oled ütelnud mulle,
 et ära ütle
 me ei jõua kunagi sinna tasandile, aasale,
 sest sina oled siin ja mina su selja taga,
 kuristiku kohal,
 kalkan sulle teed,
 mida sa siin teed,
 sa räägid sellest ja ma mõtlen
 sinu pea peale laua kohal
 nii palju, et unustan targad sõnad,
 mis tallele panin eile,
 koos kookidega kappi.
 Sa mõtled võibolla mõnest
 teisest tüdrukust,
 arvatavasti see ongi nii,
 aga mina mõtlen ainult sulle.
 Ehk sa kardad mu sõnu,
 maad ja taevast kokkuliitvaid, hulle,
 ülistavaid unistavaid lauseid.

Sinu nimest ma alustan,
 leiaksin tähti su varrukatest.
 Aga see seisab sildina su taskul.
 Lumivalge, ainuomane, uinutav, reaalne,
 igatsus.

Valvetrükkal

Kanna mu kolpa, valvetrükkal,
sule veel üht sulge dīnee,
et hinnuse viimase koorind oled,
siis ihu, Valvé,
ihu
mu ihule kombinee.

Pannalda pulstund piitsasāga,
pihusta kihvtine kuut,
maha kui lõikad mult
vihasse saba,
olen su pārus, peldik
või prostituut.

Põtkib küll lihajas kellus must rutt,
nõuk isandal kloppi tao
oode,
litsuda kui soovid tõrvast mett,
enne teisitleja tuleb tappa mus
looder.

Enam ei pops ega tuhlisel pōrsas,
olen hunnitū,
kraapes kiunun looži matilt sisse,
seni ulmas leppind hārrasrahvan kõrval,
egol
ilmsigi lasen meenutada tisse.

Nūri ammust nurgas praak vikat,
rehi praegast intsest, haamril riim,
nagu oleks, poleks,
nāeks või kuuleks Valvé Tryckhal,
nii ka minul kurku põlgab viin.

Liuglen suareel lindina roopal,
kuis valvetrükkal nimme,
sest valvetrükkal kergel jalal,
taburetil, lusikal,
tantsib, tantsib, üksi unes,
ent ainult või isegi mitte.

Martin Vabat

Kirjandusklassika

Lausa õudne on olemas olla,
suisa õõn miski soonib sees,
ometi tuleb kanda koormat,
tuleb taluda teid ning mõelda.

Et meie oleme kirjandusklassikud,
et meie oleme kunstimuseum,
et meie veel oleme elus,
et meist te kirjutate raamatuid.

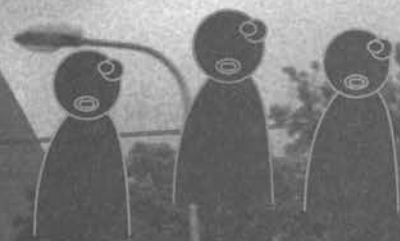
Tümak Kürbtiss

Raisk, Tümak Kürbtiss reastus ülikooli,
ühes, Tartu vaim, vist üles poodi,
või lidus too siis Herne poodi,
põranda alla või Raja tänavale toodi.

Raisk, Tümak Kürbtiss kraabib ülikooli,
ganüülib Tartu vaimul sisse joodi,
tuust aga kimmal reformika all viina tootis,
plagas parnassile, enne valvuri purju jootis.

Raisk, Tümak Kürbtiss, aulas kaevab karjääri,
ajab spikrilt vahekorra ajal pähe Chardini,
peab tööturu prostituut tundma kimääri,
peab, naasku või nõuka, talongidega näärid.

Raisk, Tümak Kürbtiss teenis aega ülikoolis,
nүүd frakk, minister, libu, teistelt nahka koorib,
pakist perē, uued kunded, aplad hoorid,
sureb viimasena kihu, tulgu või võõrvāgede voorid.

Vaikne vennatapp

Ei saand ega jäänd, seep` kuskil vahel
kubjas üht taguotsa rooskab,
itk küll kõrvu kivisuul,
ent suur on mull, ei kuule.
Keel on veel juba tilbendav,
kirsa all maa sel jäik,
lett nii urvi ja maha
müüa kibekiire.
Võeti ära, väeti peale,
kamaluga, kamaluga, reo,
hind olla elus on reeta,
piits kaubelda ehk lühem.
Ei vorp siis seljal päris kadalipp,
nälg ega rapjas katk,
vorp uus, hinge rookivam,
justkui vaikne vennatapp.

Jumala ketser

Annaks Jumal jõudu olla ketser
desertööride tohule,
risti hoida sitkelt liikmeis
ja haljas kesk kaabakaid püsi,
kui pakul leiab kael oma kirve.

Olgu hereetik igas külas apostel
üht nii malev kui kaitsevägi,
kuni hiis viltu kogudusest kõle
ja kiigetuil tõve lõomas küpsevad nood,
kes kuramid ei ole tšekistid.

2+2=5

Kaks pluss kaks on viis. On muus me elu meie.
Neli vastus neile. Ent nemad pole meie.
Istume kõugalt püsti, ümber taamub hiis,
meil kuusk, kask ja määnd samad,
ent kaks pluss kaks on viis.

Ei vingu. Raha jälle kasukas.
Ei vingu. Rahu päädib padukas.
Hingame irdu õhku,
meil juus liitunud rohuga,
me kui muld, kaunis ja kunnas,
ligi kivi paarikümne lohuga.

Me valitseme vagu, toitudes hagu,
Päike ülal kümbleb Kuul,
ei mäleta, kumb tuli enne,
kumb kinkis kummale suu.
Teame küll: kaks pluss kaks on viis. On muus me elu meie.
Neli olnuks vastus neile. Ent nemad pole meie.

Me loss on mets, ühes puudega taip,
nõus puudega avalik asi.
Mis sest, et okkad alul torgivad,
lõpuks pehme me lossi vaip,
mis sest, et metssead siin sorgivad,
näe, üks isegi paitada lasi.

Neli pluss kaks on seitse. On muus me elu meie.
Keegi taob vastu, ütleb viis. Ent keegi pole meie.
Lebame porro maas, jalas pole ketse,
meil leht, kõrs ja lible samad,
ent neli pluss kaks on seitse.

Ants Vanal ja kaksteist kassi

Ants Vanal ja kaksteist kassi
kohtunud, et magada,
rohkest ajast leitud hetki
tuld kui muiet täna suikena säästma.

Süles kriimud ja kidrane klii,
papa mängib, ei sure,
Jumal mõtteis, vaid juuksed hallid,
punk süda soe siin karvane ja prii.

PÄRTEL VISSAK

Naudin tähemärke
üks ilusam kui teine
eriti meeldib mulle

a

a

a

a aaaa a aaa

aaaaappi

see ründab mind

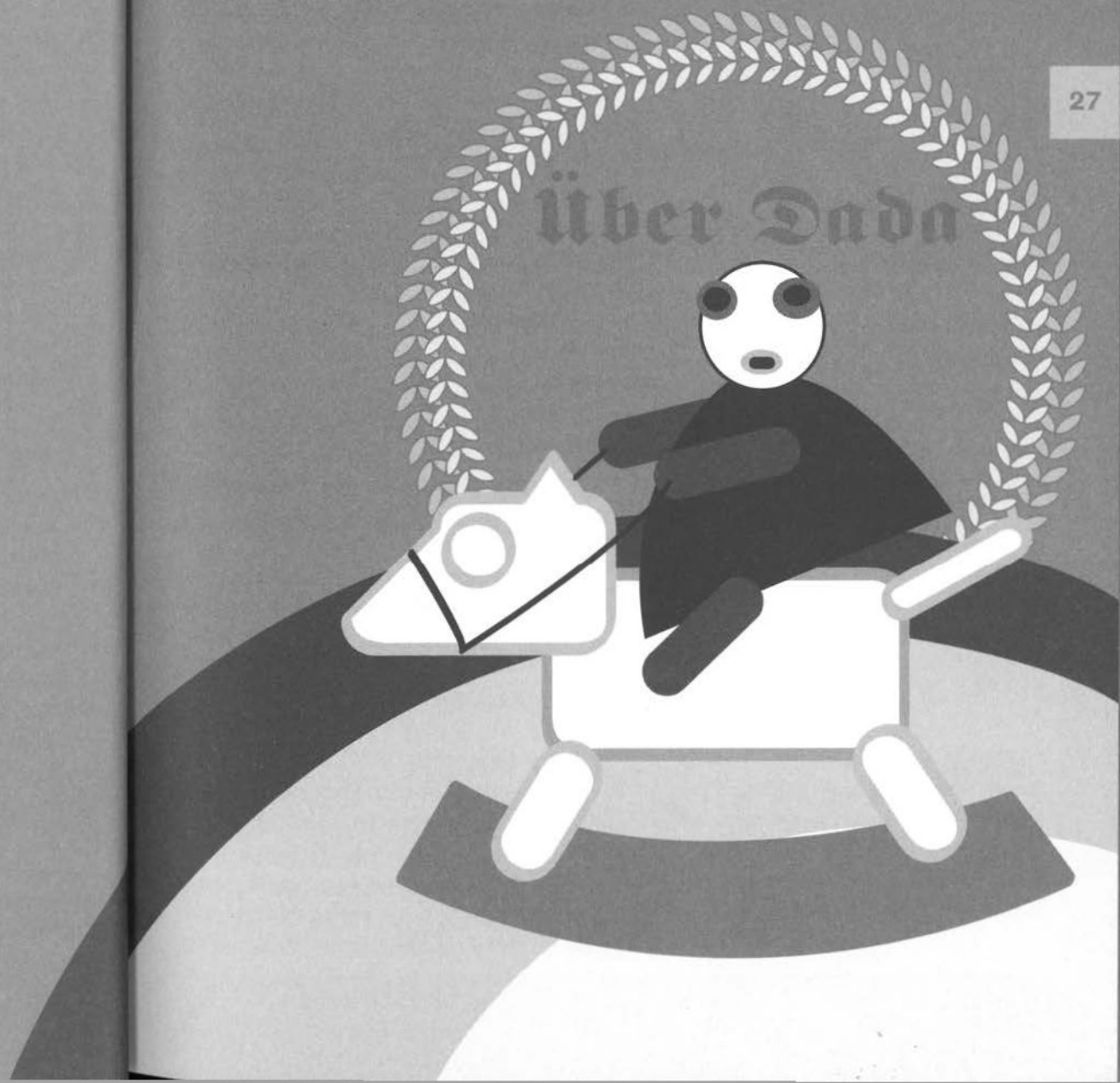
aaaaaarghhhhh

26 kopeerin ennast üle
ja alustan uuesti vundamendist
minu vundament on jõe ehitatud
see voolab
voolab alla voolu
kunagi ei jõua tagasi

kuu kukub maa peale
kukkub sinu naeratusse
ehk kui nüüd mulle naeratad
kumab sinu naeratuses kuu
mulle vastu

tähed kukuvad maa peale
kukkuvad sinu silmadesse
ja jäävad sinna pidama
nii et kui nendes vaatan
kutsuvad need mind endasse

udu valge piimasupp
võtan lusika
voolin endale udust karu
kaisukaru
võtan kaisukarul käest ja lähen uttu
draakon on udus
ta on kurb
tal pole karu
annan enda karu draakonile

DADA

olen **p a k s**

korsten

p

i

k

k

kitsas

jõud on otsas

olen vana

jõu l u v a n a

töö on raske

kurv on meel

saani külge

jäi keel

jalutuskäik

nad on juba siin

varjudes

hiilivad vaikselt mu silmade vahel

ei pane tähele

kuid tunnen

tunnen enda auraga

õu fakk

ma ei saa aru

ma ei saa aru

mul polegi aru

demolitsioon

variatsioon

koon kampsuni

kuni

jõuan hunnikuni

mõni arvas

et on Tarvas

harva

ajan karva

siis kui väljas täiskuu

juhuu

umbluu

Katkendeid Renè Haubani päevikust TUULI TAUL

Minu esimene põhjalikum mälupeit – küll hägune, kuid siiski eksisteeriv – on järgmine.

Tohutu suur saal tumesiniseks värvitud lae ja purpurpunaste seintega. Kole kontrast, ometi mõjuv. Kristall-lühtrid ja seintega sama-sugust punast tooni pehmed toolid. Kolm väljapääsu, kaks kummalgi küljel, üks taga. Tagumise väljapääsuni jõuab mööda vahekäiku, mis jagab saali pooleks. Vahekäigu põrandat katab punane vaip. Käik viib lavatrepini.

Lava on viletsast mustaks värvitud puidust, kuid ometi meeldivam kui punased seinad, mis oma üüratus ulatuses ja üksluisuses külmalt ja eemaletõukavalt mõjuvad. Lava kohal võib lühikese tumesinise kardinariba taga aimata prožektoreid, kõisi, trosse. Akside vahelt paistab vaid hirmuäratav pimedus. Suuri lavakardinaid ei ole näha.

Kõik on tumesinine, punane, must.

Järgmine, mida mäletan, on seesama saal täis inimesi. Üheainsa inimehäälega lõhestatud ootusärev vaikus vaheldub naerupahvakutega. Publik on joovastunud, et mitte öelda – hullumas! Soovin, et mäletaksin kellegi palgeil ka naerupisaraid, kuid tegelikkuses see siiski nii ei ole. Kuid pisaraid polegi vaja, sest publik – mehed ja naised, noored ja vanad, perekonniti ning üksinda, kallima või armukesega – on vaimustuses pisaratetagi.

Kõikide inimeste pilgud on suunatud mehele laval, kes seisab üksinda prožektori valgusvihus, elutuks kaaslasena statiivile kinnitatud mikrofon.

Mehel on seljas valge ülikond ning peas punane kaabu, samast riidest nagu lipski. Särk on tumeroheline, murukarva. Värvigamma meenutab itaalia pastarestorani, ilmselt pole sellise seose tekitamine kandjal plaanis. Ometi ei muutu mees sellest naeruväärsemaks. Riietus püüab tähelepanu, kuid ei varjuta teda. See täidab oma eesmärgi: jätta ruumi naljale.

Kõige tähtsam ongi nali. Mees seisab valgusvihus ja räägib midagi tõsise näoga, aegajalt žestikuleerides, kuid just nii palju, et see jääb loomulikkuse piiridesse ja muudab humoorikad sketšid veelgi mõjuvamaks. Üksik hää, naerupahvak, hää, naerupahvak. Saal rõkkab.

Minu mälestuses on ta niivõrd esiletükkiv, et mulle näib, nagu langeks talle ülevalt sama-sugune valgusjuga nagu mehe puhulgi. Tüdruk istub ihuüksinda täiskasvanute keskel ja vaatab pingsalt lavale. Tal on seljas lühike valge siidist suvekleit, mille alumises ääres on punane pärltikand. Heledaid juukseid hoiab näole langemast mururoheline juuksepael. Tütarlaps on nii väike, et tema jalad ei ulatu veel toolilt mahagi. Kingad on mustad ja nukulikud.

See tüdruk olen mina ja mees laval mu isa.

Minu isa ja ema kohtusid, nagu räägitakse, südasuvel väikeses äärelinna kohvikus, mis oli saanud kuulsaks oma piimakohvi ja muusikavaliku poolest. Olen sellest majast ka hiljem mõne korra mööda jalutanud – pigem siiski kogemata kui meelega. Praegu ei ole selles paigas enam midagi sarnast kunagise populaarse ajaveetmiskohaga, kuid oma hea fantaasiaga suudan siiski ette kujutada, milline see võis välja näha. Nagu mainisin, on kohvikust mulle sageli jutustatud. Kõige rohkem tegi seda vist minu tädi, ema õde.

30

Ema istus õe ja paari sõbratariga kohviku keskel ning veetis maast ja ilmast vesteldes õdusat suvist laupäeva õhtupoolikut. Kohe nende kõrvallauas istusid kolm noormeest, kes arutasid veini rüübates valjuhäälselt teatrikunsti kaduvuse üle. Üks neist, minu isa, hüppas äkitselt püsti, et tsiteerida hoogsa mängulisusega ridu tolle aja kuulsa näitekirjaniku loomingust. "Miks vaikid sa ja istud nüüd, kui oleks aeg ning ruum ehk ometigi taibata: mul pole süüd! Vaid armastust ma petsin välja, rõõmuga!" hüüdis ta toolil seistes dramaatiliselt nähtamatule ja nähtavale publikule. Meeldejäeva lõpu nimel karjatas veel "Marie, Marie!" ning langes põlvili ühe naaberlaua noore naise ette. See oli muidugi minu ema. Isa teenis välja pealtvaatajate aplausi ja koos sellega enastohverdava publiku kogu eluks, sest juba kaheksa kuud hiljem astusid nad „Mariega“ koos alla kirikutrepist, mina salajaseks kolmandaks kaaslasena, kes kärsitult ilmaletulekut ootas.

Te küsite, miks.

Ma ei tea, millal ma lakkasin hommikuti isa ja ema tuppa jooksmast või kodus kõva häälega grammofonile kaasa laulmast. Ilmselt oli see enne, kui loodi mälupeilt suurest saalist ja roheline peapaelaga tüdrukust. Nagu öeldud, võisin siis olla umbes kolme-neljane. Seda, millal lakkas ema õrnalt isa kuuerevääre purudest puhastamast või ajalehtedest tema pilte välja löikamast, ei suuda ma samuti meenutada. See pidi sündima veelgi varem. Mina olin väike ja arusaamine võttis kauem aega. Ema mõistis enne.

Võib-olla oli see järjekordne õhtu, kui ma istusin mõne hiiglasliku lava ees pehmes toolis ja vaatasin huumoriprogrammi, seljas kleidike või kostüüm samades värvitoonides peaesineja riietusega. "Nagu portselannukk!" õhkasid inimesed ja pildistasid. Võib-olla aga oli süüdi hoopis mõni südaõõ, mil ärkasin koridorist kostvate ema sammude pärast: ta muretses isa pärast, kes ei olnud ikka veel koju jõudnud, ehk isegi nuttis. Siiani ei suuda ma tungida selle vastuolu tuumani. Ema vihkas ja muretses samaaegselt.

Olen viibinud ühes seltskonnas inimestega, kes puhkesid naerma üksnes Max Haubani nime mainimise järel. Olen kohanud kümnete kaupa uudishimulikke, kes pärtsid minu nimes kuuldes poolnaljatamisi, kas olen ehk Max Haubani sugulane või, veelgi enam, abikaasa (isa nägi oma vanuse kohta tublisti noorem välja). Viimase küsimuse puhul ei rääkinud ma kunagi tõtt, vaid muigas ja küsisin vastu, kuidas keegi võib üldse midagi sellist arvata.

Nende jaoks oli Haubani nime kõlal hoopis teine ning uhkem tähendus, mis minu jaoks ajapikku hääbunud oli.

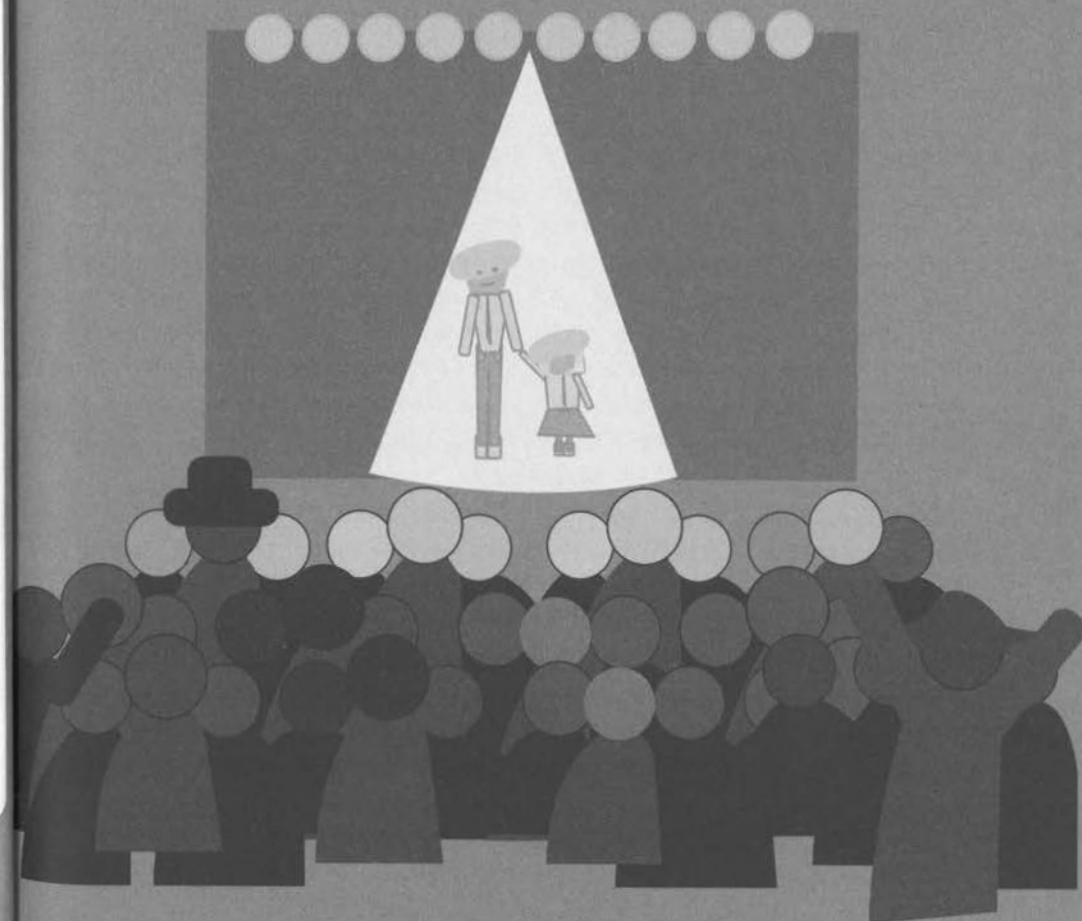
Max Hauban tähendas mulle algul isa, kes viskas mind kõrgele õhku ja püüdis alati kinni. Isa, kes tegi jänese häält ja luges tõeliselt paeluval viisil raamatuid ette. Seejärel oli ta isa, kes tõi ringreisilt tulle kaasa värvilisi klaaskomme. Ja siis... sai temast Max Hauban, artist kontserthallis ja kodus.

Kõige kummastavamad hetked minu peas on seotud sellega, kui isa (siis tegelikult juba pigem hr Hauban) on kirjutas mõne uue sketši.

Ta on veetnud kogu hommikupooliku ja ka pärastlõuna oma kabinetis. Mina ja ema räägime omavahel vaid sosinal. Ema püüab süüa tehes mitte nõudega kolistada. Õhtupäike, silmadele valusalt suur ja kollane, on kullanud elutoa põranda üle tibatillukeste valguslaikudega. Valitsevat vaikust võiks kas või liblikavõrguga püüda – see on nii tihke ja rusuv. Tunnen seda enda ümber nagu udu rõskel kevadhommikul, nagu vinet.

Siis nagiseb isa toa uks ja kiired sammud tulevad elutoa suunas. Vahetame emaga kärme sügava pilgu, mis on mõistetav ainult meile kahele, ning võtame sohval istet.

Isa on kergelt eufoorilises tujus nagu alati, kui on äsja kirjutamise lõpetanud. "Ahah, olete juba siin," ütleb ta leebelt (nagu ta ei teaks juba enne tuppa sisenemist!), lükkab põrandalt jalaga hooletult eemale mõned minu asjad – pliiatsid ja pooliku joonistuse – ning alustab.

Meie muudkui naerame. Isa on suurepärane nagu ikka. Tema naljad on tabavad, käivad sageli poliitikute ja teiste kuulsuste pihta. Ta ei mängi iialgi üle nagu esmakordset kohtumisel emaga. Ta on terav, täpne, professionaalne ja naljakas. Kõigile peale minu ja ema.

Muidugi me naerame, me itsitame ja lõkerdame. Lühikese ajaga on meist saanud paremad osatäitjad selles pealesurutud näitemängus, kui on iialgi olnud ükskõik kui hea näitleja. Isa ei ole nii odav, et söödaks naerukohti meile näoilmetega ette, seetõttu oleme õppinud ise avastama ka kõige pikantsemaid ja peidetumaid nalju. Me muudkui naerame ja naerame! Isa on rahul. Taas pole ta eksinud. Kui naljad töötavad meie puhul, on neil minekut ka massides. Ta lõpetab kerge kummardusega ning läheb kööki, et kallata endale klaasitäis valget veini ja trükkida sketši tekst seejärel vana läikiva masinaga kahes eksemplaris ümber: üks endale, üks Lauro Ardianile, kes on tema agent.

Jälle võtab maad see painav vaikus, mille sees meie ometigi kergemalt hingame. Selleks korra on see möödud. Me naersime õige koha peal. Isa ei vihastanud. Ta ei nimetanud mind lolliks tatiseks plikatirtsuks ega mõnitanud ema, kutsudes teda rumaluse muusaks. Seekord pääsesime valimatult visatud asjade kildudest ja sarkastilisest naerust. Neid kordi polegi viimasel ajal nii vähe, sest kui me emaga kahepeale üldse midagi valdame, on see näitekunst. Oleme suurepärased partnerid, aitame üksteist oma osade juures, täiendame.

"Max Hauban! Max Hauban!" karjusid nad. "Aaaaa!" Röökides, kähisedes. Hää kadus, aga nad karjusid edasi. "Max, me armastame sind!" – need olid naised. Nad loopisid lavale pesu. Isa polnud üksnes Mees, Kes Teeb Nalja. Ta oli ka lihtsalt väga mees. Kõik oli kokku üks suur massipsühhoos. "Me jumaldame sind, Max!"

Kollane, helekollane, helepruun. Oranžikaspruun, oranž. Punane.

Mul on alati värvidega erilne vahekord olnud. Ma ei pruugi mäletada situatsiooni või sündmust, aga sellega seostub terve hulk värve, millele võin parematel päevadel ka umbkaudseid seletusi anda, vahel aga lausa ülimalt detailselt.

Isal on lilla lips ja heleroheline ülikond – kontrast, mida saab endale lubada vaid jõukas sketšimeister. Särk on valitud maitsekalt – see on järsu ülemineku pehmendamiseks valge. Mina seisan isa kõrval lillas kahuses kleidis, hobusesaba seotud ereda rohelise juukseummiga. Ta annab intervjuud ja välklamp muudkui sähvib. Fotograaf teeb mulle, pisikesele tüdrukule, suure komplimendi: "Sa oled nagu printsess." Ajakirjanik naeratab ning lausub, et me moodustame isaga suurepärase duo. Võib-olla ongi ta moeajakirjast.

Järgmine stseen. Isa kannab silmatorkavat komplekti: beeži kõvakübarat ja musta pikka mantlit, mille alt paistavad pruunide pükste sääred ja mustad kingad. Mina seisan peegli ees ja panen samuti pähe kübara – beeži, pruuni lindiga, väikest ja daamilikku. Sukad ja kingad on mustad, kleit on pruunikas. Astume majast välja ja jätame meeleoluka mulje. "René ja Max: pilkupüüdev vaatepilt" teatab üks tobenaljakas ajalehepealkiri päev hiljem. Isa tuntus kasvab, mina olen väikeste tüdrukute iidol. Ema jääb kuidagi kõrvale, aga ei kahetse, pigem püüab mindki meediakärast eemale tõmmata.

Mina ise olen liiga väike, et seisukohta võtta. Jõuan selleni alles aastaid hiljem, peale elu vaikusevines ja ema loobumist.

Tegelikult ma valetasin teile ja palju. Mul on häbi. Nimelt – vahel ma siiski naeran. Vähe-malt mõne korra kuus naeran ma iseendale tema nime lausudes nii, et vahel märgan isegi voodi. Võin naerda õhtu otsa, kuni tulevad sanitarid ning mind süstiga magama panevad. Muide, see ei töötagi neil nii hästi, sest on juhtunud ka seda, et ma naeran unes edasi.

Sanitarid nimetavad minu naermist hüsteeriaks, mina nimetan seda lõbuks. Mis võiks olla toredam, kui korrata iseendale üha: "Max Hauban – kuulus humorist. Max Hauban – mees, kes paneb surnudki naerma. Max Hauban – särav seltskonnatäht. Naiste lemmik. Mees, kes jõudis esinemistelt koju järgmise päeva hommikul. Mees, kes tegi oma tütrest ikooni ja oma naisest üleskeeratava naerukajaka. Mees, kes ei saanud avalikkuse silmis kunagi naeruväärseks. Kellest ei saanud mahakäinud klouni. Kelle nalju jutustatakse siiani... suurepärane! See on Max Hauban – minu isa!"

Võib-olla tundub mu lugu ääretult kurb. Uskuge, tegelikult pole ma eales õnnelikum olnud. Kuid väike tüdruk esireas jääb minusse alles.

Sellepärast ma ei naeragi.

Prima Vista omaloomeinguvõistluse proosa (auhind vanemas vanusegrupis

(teemal „Miks ma ei naera, kui kuulen tema nime?“).

Pae tänava paneelmaja PEEDU TUISK

Pae tänava paneelmaja äsja pestud koptuslõhnaga koridoris kuuleb nõrgalt arusaamatut laulu, mida saadab lõõtspill. Läbi heleda puustrilise tapeediga kaetud ukse kuulduv kõõgis askeldamine, keegi peseb nõusid ning ümises endamisi vene

raadiost tulevat muusikat. Õhutamata kahetoaline korter, veejooksmine lõpeb, kapi uks sulgub, parkettpõrand kääksub ning sammud tulevad suure toani.

Vanamees istub pruuni nahast tugitooli, lükkab jalast sussid, toetab jalad väiksemale pruunile tumbale ja ohkab sügavalt. Ta avab tänase lehe ning vajutab palja jalaga maas olevale lambilülile. Heliseb telefon, kohmakalt tõuseb habemik püsti, astub beeži helisenud masinani, ootab järgmist tirinat ning haarab toru. Kostub paar venekeelset tuhmilt kajavat lauset ning vanamehe lühike rahulolematu vastus. Toru leiab taas oma koha hargil ning vanamees ohkab taas. Aeglaselt liigub ta aknani, lükkab eest kardinad ning silmitseb laste mänguväljakut kolme paneelmaja vahel oleval muruplatsil, mis on ümbritsetud autodega. Raputab pead ning vajub tagasi tugitooli. Leht kukub põlvedele ning kostub aeglane sügav norskamine üle rohtude, kopituse, tõrva ning nikotiini järele lõhnava korteri.

Korteriukse avab vanem naine. Pannes karvast nahast mantlit ning kingi kappi, märkab ta nüüdseks maha kukkunud lehte uksepiidal. Ta ruttab uksele, seisatab, paneb käed puusale ning turtsatab silmi pöörates. Vanatädi sulle raadio ning korrastab kööki.

Vanamees ärkab üles, avab raadio ning läheb kööki. Räägib naisele telefonikõnest ning istub köögilaua taha. Vanatädi tõstab ta ette taldriku kahe võileivaga. Ta ohkab sügavalt, noogutab Vanamehele teadlikult ning suundub suurde tuppa. Vanatädi tõstab puust pruuni kappi nädalaid vanad ajalehed, loodusajakirjad ning võiduta loteriipiletid, jättes lauale vaid kootud pitsilise katte tühja lillevaasiga sellel. Korrastades tuba, paneb ta kapiulile prillitoosid, tuhatoosi, pastaka ja telekapuldi. Kootud teleka-, tugitooli- ja diivanikatted viib ta pesukaussi vannitoas. Helesiniste plaatidega kaetud ruumis on laste vana pesumasin, vann ning peegliga kapp seinal. Nühkides kortsulisi jalgu külma vältimiseks üksteise vastu, jaotab Vanatädi eri värvi riided erinevateks hunnikuteks eraldi kaussides, paneb valged masinasse, lisab pesupulbri, katlakivivastase tableti ning pesuvalgendajat, sulle kaane ja vajutab kiirpesu nuppu. Teised riided kaussides jätab likku, sulle ukse, vajutab kollakat lüliti ning avab WC ukse. Vajutab teist kollakat lüliti ning astub potikaanele. Võtab WC kapist tolmuharja, tolmulapi ja väljub ruumist.

Vanamees koorib väikeses kõõgis kartuleid, tema naine aga suundub kapist leituga suurde tuppa. Kollased, turult soodsalt saadud kartulid potti, pott pliidile ning lüliti neljanda soojusastme peale. Ta keerab raadio valjemaks ning ahju 200 kraadi peale. Paneb prillid köögilauale, avab nurgas oleva külmkapi ning võtab sealt liha, mille naine äsja ostis, ja paneb selle kaussi ning asetab ahju. Kõõgis tekib paarisekundiline vaikus. Raadios algab järgmine lugu ning mees jääb, käed puusal, pliiti vaatama – puhkeb muigama, kirub muiates vanust ning lisab potti ka vee.

Vanamees pühib käsi, haarab prillid ning istub suure toa tugitoolile, lükkab jalast sussid, toetab jalad väiksemale tumbale ja ohkab sügavalt. Ta avab tänase ajalehe ning vajutab palja jalaga lambilülile. Sekund hiljem vajutab uuesti, sest kahest metalltorust koosnev lamp juba põles. Vanatädi pööratab silmi, itsitab midagi ebamäärast ning pühib tolmu edasi.

Naine vaatab seinal rippuvat käokella, ehmuib ning ruttab mehega kurjustades kööki, avab ahjuukse, lükkab poti teisele ahjurõngale ning avab valge rõduukse.

Õlitamata äravajunud valged kapiuksed pea kohal, valib paar maitseainet ning marineerib kartulid ja liha.

Vanamees katab suure toa laua. Vanatädi seab end riidesse, võtab pesumasinast pesu välja, paneb järgmise hunniku masinasse ja viib märja pesu köögirõdule. Ta tuleb tagasi suurde tuppa ning istub diivanile. Mees istub tugitooli, lükkab jalast sussid, toetab jalad väiksemale tumbale, avab endiselt lõpetamata lehe ning vajutab palja jalaga lambilülile. Naine tõuseb püsti, vaatab mehe poole, naeratab ning paneb lambi uuesti põlema.

Heliseb uksekell. Memm ruttab uksele, vaatab läbi silma, naeratab ning avab ukse.

Perekond kätleb pikalt, suundub suurde tuppa ning istub lauda. Laps tõuseb püsti ning ütleb: „Möödunud on üle 80 aasta Eesti esimesest iseseisvumisest, loodame, et see arv jõuab sajani ning ülegi.“ Ta vaatab maha ning loeb sama kõne vene keeles.

Kõik plaksutavad, tõstavad pitsid, lapselapsed morsiklaasid, ning lõõvad naeratades kokku.

Vana naine, tütar ning pojanaine askeldavad kõõgis, mehed räägivad köögilaua taga suitsetades. Lapselaps võtab suure toa kapilt kiiruga telekapuldi ja riivab klaasist, graveeringutega lillevaasi. Maha kukkudes see puruneb, kõik tormavad suurde tuppa, saamaks aru juhtunust, ning õiendavad lapselapsega. Üle korteri kuulduv vene ja eesti keelt segamini, naised askeldavad harja ja kühvliga, mehed kurjustavad mõlema lapselapsega. Ainult Vanamees istub tugitoolis, jalad tumbal, ajalehte lugedes. Möödub pool tundi, pere istub laua taga, lapsed räägivad oma tegemistest, poeg räägib vanematega vene keeles ning lapselapsed vaatavad suures toas ingliskeelseid multikaid.

Kõik kätlevad, panevad riidesse ning lahkuvad. Lapsed viivad Vanatädi autoga koju. Vanamees istub pruuni nahast suure toa kriiksuvasse tugitooli, lükkab jalast sussid, toetab jalad väiksemale tumbale. Ta sirutab käe telekapuldi järele ning avab venekeelsed uudised. Kägu seinal teeb kuus „kukuu“-d ning taandub tagasi majja.

Hommik. Vanamees teeb musta kohvi kahe lusikatäie suhkru ning koorega. Sööb mõned eilsed lihatükid kahe kartuli ja kastmega. Peseb nõud ning võtab koridori kapist, riide alt, kohvri ja õnge. Paneb selga ruudulise punase flanellpluusi, musta mantli, pähe laste kingitud sonimütsi ja jalga kõrge säärega saapad. Haarab kohvri õngega, keerab kinni raadio ning sulle enda järel krääksuga korteriukse.

Ammused sõbrad püüavad järvekaldal kala, kõik räägivad eilsetest perekondade kokkusaamisest. Tunni möödudes pole keegi ühtegi veelooma õnge otsa saanud. Käib pooltunnine kirumine vene keeles. Kõige Vanem räägib oma aegadest Volga jõe ääres, kui sai 50 kala minutis ka sööta kasutamata. Teisedki koos Vanamehega räägivad vene aegadest, kui sai meetriseid elajaid püütud. Tekib vaikus, kõik mõtlevad millestki. Vanamees vaatab kaugele kaldale ja küsib homse hääletuse kohta. Kuigi kõik teavad seda küsimust esitamist ning ka vastust sellele, ei taha keegi midagi kosta. Nad teavad, et see on vale, kuid samas nii perfektne. Lõunaks pole ikka keegi ikka ühtegi kala püüdnud ning lepatakse kokku, et oli lihtsalt halb päev.

Tühi plekist ämber ühes, kohver ning õngeritv teises käes, astub vanamees bussi ning sõidab tagasi Pae tänava korterelamusse.

Ta jõuab koju, peseb käed, teeb paar kõnet hääletamise kohta ning läheb magama, unustades süüa ning raadio mängima.

Pilvitu sinine taevast, linnud laulavad põõsas, õhk on kerge ning selge. Kuus vana sõpra istu-

vad katkiste akendega ja soidud bussipeatuses. Vanamees kuulab, mida kõike teised eile tegid, püüdes seejuures meenutada enda eilseid tegemisi. Ta keerutab puust käimiskeppi sõrmede vahel, uuristades augu pehmesse pinnasesse.

Uus roheline ent porine eurobuss sõidab ette, sõbrad podisevad vene keeles vaikselt ning koperdavad sisse. Bussis pole ühtegi vaba istekohta, kuid seisjaid pole palju – on veel vara, vähesed suunduvad linna. Kuuldub õrnalt muusika üle bussi – teismeline musta mantliga, punavalge triibulise salli ja tumepunase mütsiga, istub kõrvaklapid peas. Vanamees turtsub sõpradele vene keeles midagi, tekib vaikus. Vanim neist ütleb aktsendiga eesti keeles, valjendades häält: „Kunagi olid ajad, mil veel austati vanemaid inimesi, nüüd ei suudeta isegi istet pakkuda.“ Teised vanurid noogutavad mõistvalt.

Poiss tõuseb püsti, laseb vanimail istuda. Buss jõuab linna, Vanim tõuseb toolilt püsti, olles istunud paar minutit, ja sõbrad väljuvad bussist. Poiss pööratab silmi ning istub tagasi rohelise kareda kattega kaetud istmele.

Sõbrad sisenevad hääletusjaoskonda nr 28. Maja on paksult täis vanureid. Mõni üksik noorem inimene. Paljud teretavad sõpru ning naeratavad äratundvalt. Vanamees võtab hääletuslehe, suundub väikesesse valgesse kabiini ja hoides käes musta reklaamiga pastakat, loeb läbi kahekeelsed hääletamistingimused, mõtleb natuke ning paneb paberi kirjutamisalusele. Väriseva käega nõustub ta kõikides punktides, kirjutab andmed ning suskab paberi karpri. Vanamees jääb mõttesse, silmad suunatud ei kuhugi, murelik, ehmatuses nägu ees. Ta justkui ärkab unest, ehmatub, pilgutab silmi, vaatab ringi, kortsutab kulmu ning ohkab. Ta suundub kabiinist välja. Sõpradega majast väljudes on kõik vait. Nad istuvad jaoskonna ees olevale pargipingile. Lind laulab puu otsas, muru on roheline, taevast on endiselt sinine ning päike paitab sõprade kortsulisi nägusi. Vanamees tõuseb püsti, kätleb kõiki, patsutab Vanimale õlale ning suundub koju – seda kõike sõnagi lausumata.

Vanamees ümiseb oma lemmiklugu, kõlistab võtmetega, avab ukse. Ta paneb mantli ja mütsi kappi, keerab tööle raadio, paneb vannivee jooksma, võtab jalast sokid, riided, keerab kinni vee ning vajub aeglaselt ohates vette. Käed vannis äärel, nautides muusikat, suleb ta silmad.

Heliseb telefon, ehmatades avab Vanamees silmad, ronib pettunult vannist välja, haarab soojaveetoru pealt rätiku ning ruttab suurde tuppa. Telefon ei helise enam, vanamees ootab kannatlikult, käsi toru peal, järgmist tirinat, kuid seda ei tule. Minuti möödudes taipab ta, et oli asjata end vannist välja ajanud. Ta keerab raadio vaiksemaks ning vene keeles pomisedes vajub ta tagasi vette, suleb silmad ning jääb magama.

Ärgates ehmunult tunni pärast, tõuseb ta vannist istukile, vaatab kohmetult ringi, püüdes meenutada vannitulekut, kortsutab kulmu, mõtleb ning tema ülakeha vajub vette tagasi. Pesnud, kuivatanud, istub vanamees hommikumantlis tugitooli ja astudes välja sussidest, paneb jalad tumbale. Märgates kella, käratab ta vene keeles, podiseb endamisi, haarab telekava, et vaadata, millal järgmised uudised telekast tulevad. Nähes, et neid täna rohkem polegi, raputab ta pead, suleb raadio, võtab diivani lahti ning tugitooli alt voodiriided, teeb valmis magamisaseme, peseb vannitoas hambad rohelise kulunud hambaharjaga ning suundub magama. Ta viskab hommikumantli tugitooli seljatoele, kustutab suure toa lambi ning vajub välja hingates voodisse.

Nüüd juba täiskasvanud lapselaps seisatab vanamehe haua, hoiab käes eesti- ja venekeelset kümnekroonist ning uut vapiga euromünti. Lapselaps ohkab sügavalt, raputab aeglaselt ja rahulolematult rahal asuva vene tõlke peale pead, vaatab Tallinna–Berliini rongipiletit, paneb käed taskusse ning ruttab kiiremal sammul sõbrale järele.

Nii mõnusat suvehommikut kui täna hommikul pole varem olnudki. Rongijaam on inimestest tühi. Ma kujutasin ikka ette, et siin on teisigi, aga samas mõistetav, sest rongi väljumiseni on veel tunnike aega. Istun perroonil, jalad kõlkumas alla roostes rõõbaste

poole. Harilikult paneksin ilmselt suitsu ette, aga täna mitte. Olen oma kolm aastat suitsu teinud. Esialgu sai katusel olles lihtsalt niisama seltsi pärast tõmmatud, hiljem tegin üksi olles ka.

Lagunenud garaaži katus oli meie igasuvine pelgupaik keset metsa. Talvel seal käia ei saanud, lumes sumpamine oleks liiga vaevaline olnud. Aga oi seda rõõmu, kui kevadel sinna esimest korda sai. Istud ja lased tuulele oma juukseid sasida, kuulad eemalt kostuvat maantee müra ja mõtled, kui hea on siin olla. Mõnel suveõhtul läksime sinna alles kell kümme. Võtsime kaasa pudeli odavat punast veini, vorstivõileivad ja kurgisalatit. Kui meelde tuli, siis haarasin ema kapist ka mõne ranna- või laudlina. Lõpuks, õhtuhämaras katusele jõudes, laotasime lina laiali ja pidasime piknikku. Kui pimedaks läks, viskasime kõik linale selili ja vaatasime tähti. Nendel hetkedel tundsin ennast veini ja õõ kaasabil filosoofias kõik väga tugevatena. Arutlesime universumi, elu ja meie suurte unistuste üle. Joonas rääkis ikka, et tema tahab Ameerikasse sõita ja sinna elama jääda. See oli nagu mingi ürgne kutse, mis teda sinna kiskus, või saatuse, mis talle selliselt ette määratud. Foni, see on ta hüüdnimi, oli väga ükskõikne kõige suhtes. Tähendab, ta tahtis jätta sellist muljet, tegelikult oli ta väga tundlik ja armas poiss. Kes teda ei teadnud, võis arvata, et ta on mingi pätt. Noh, natuke võib-olla oligi. Mõnikord, kui näpud põhjas, libistas ta poest meile kõigile väiksed õlled kotti, aga ta polnud pätt sõna traditsioonilises mõttes. Ta kandis kaasas märkmikku, mis oli täis soditud laulusõnu ja jutukesi. Need olid head. Ta ei rääkinud kunagi oma unistusest, aga me kõik teadsime, et ta tahab kirjanikuks saada. Masche, ka hüüdnimi, oli tüdruk, kes unistas keerulistest asjadest. Ta tahtis vabaks saada elude ringist. Me teised ei saanud kunagi täpselt aru, mida ta selle all mõtles. Uskusin, et hakkab sellest kunagi aru saama. Kolmandat poissi, Kristot, olin ma salamisi tegelikult kogu oma elu armastanud. Temas oli kõike nii palju või vähe kui parasjagu just õige. Tema unistas lihtsatest asjadest: armastav naine, lapsed, kodu ja see, et ta saaks teha tööd, mis ta õnnelikuks teeks. Me olime sõbrad, mitte enam. Tegelikult oli ta mulle kogu aeg olemas, aga mul polnud julgust rääkida talle oma tunnetest. Tagantjärele mõeldes saan aru, et ma poleks pidanud seda ka tegema. Ja lõpuks siis mina. Mina unistasin salong-kohvikust väikese lava ja klaveriga, millel keegi mängib Beethoveni „Elisele”. Valgetel seintel ripuvad must-valged fotod õnnelikest inimestest või kaunitest looduspaikadest. Minul endal on seal väike nurgalaud, kus kirjutan arvamusartikleid riigi suurimatesse ajalehtedesse. Klientideks on peamiselt kunstiinimesed, kes on ühtlasi ka mu sõbrad.

Rong tulebki. Ehmatas, kurat. Hea, et püsti sain, oleks rongilt muidu päris kõva nätaka saanud. Peale minu on rongile tulijaid vaid kaks – üks vana naine ja noorem mees. Astume kõik erinevatesse vagunitesse, mis on hea, sest tahan olla kindel, et keegi mind ei sega. Kuid äkki küsib konduktor minult piletit. Olen üsna hämmeldunud, et selles rongis on ka piletit. Ta vaatab mind nii kelmikalt – on see nali või? Einoh, sellisel juhul hea nali küll.

Foni tegi alati minu kulul nalja. Ta oli kuusteist, meist teistest aastakese noorem, tahtis vist teravmeelne paista. Meist kõige vanem oli Joonas. Omamoodi tüüp, hoidis meie kampa koos. Olin Joonasega alati hästi läbi saanud. Ta andis ikka mulle oma helevalget tuulejopet selga, kui mul külm oli. Jope oli tema kehast soe ja minu külmast kipitav nahk lausa sulas sellesse.

Viimasel õhtul oli tema see, kes mulle järele tuli. Jooksin pimedas nii kiiresti kui sain, aga kui ma metsast välja jõudsin ja hetkeks hinge tõmbasin, jõudis ta mulle järele.

„Kuhu sa lähed?” hüüdis ta.

„Kuskile sinna,” vastasin ja viipas käega eemale. Nähes, et ma peatusin, sõnas ta veidi rahulikumalt: „Palun tule tagasi!”

„Ma ei saa, ma ei suuda enam,” sosistasin asfaldile vaadates, „ma ei julge... Kas sa siis ei näinud, kuidas Kristo mind täna vaatas?”

Joonas jäi vaikseks, nüüd vaatas ka tema maha. „Palun rahune maha, sa ei tohi minna,” tuli sosinal ta huulilt.

„Tere, lugupeetud reisijad, meie sihtkoht on taevas,” kostus rongi kõlaritest.

„Kuidas sa mind takistad?” karjusin Joonasele.

„Kuula mind, sa ei tohi minna, sa tõesti ei tohi minna,” tuli Joonaselt, nüüd vist juba läbi pisarate. Ohkasin: „Ma ei saa, ma pean.”

Rongi kõlarist kuuldus mehehääli: „Reisi kestus paar minutit.”

Joonas vaatas kaugusesse ja mina hakkasin minema.

„Oota, anna mu jope tagasi!” hüüdis ta lõpuks. Jäin seisma ja võtsin jope seljast. Peatusin mõttel, et ta polnud seda kunagi tagasi küsinud, juhtus nii mõnelgi õhtul, et ma unustasin selle enda selga. Aga täna oli kõik teistmoodi.

„Teie piletit, palun,” küsis konduktor.

„Kas siin rongis on ka piletit vaja?” küsisin kohmetult.

„Me ei lase kedagi rongile ilma piletit,” sõnas konduktor.

„Mul oli piletit, mu piletit jäi Joonase jope taskusse,” sõnasin ehmatades.

„Neiu, kui teil piletit pole, siis peate rongilt lahkuma.”

Olin segaduses, aga astusin siiski maha. Rongijaam oli inimestest tühi. Istusin perroonil ja vaatasin kaugusesse kaduvat rongi, mille viimasel vagunil helkis tekst „SkyLine”. Istusin ja nutsin. Nutsin õnnest, et mul on sõbrad, õnnest, et ma oskan armastada ja õnnest, et mul on elu – elu, mida mul keelati endalt võtta. Õnnest, et ma olen siin.

Prima Vista omaloominguvõistluse proosa III auhind vanemas vanusegrupis (teemal „Mina olen siin”).

Mõtlen kolm korda

GUSTO

"Oota, ärme lähe veel sisse, mul on ju kaks õlle, jooime ära enne," ütlen Habele. Õlut libistades ja treppi mööda ülespoole liikudes ajame niisama juttu tühjast tähest. "Kuule, siin on muidu päris normaalne koht, ei peagi alati kesklinna ronima."

"Ei pea jah, aga eks ta tegelt üks paras urgas ole, siin käivad enamasti venelased, me oleme tihtipeale ainukesed eestlased," arutame omavahel ning küsin sõbralt: "Kuule, sa trikki oled näind vä?" ja lasen end rippu, istudes teise korruse trepi käepidemel ja varvastega kuhugi taha toetudes. Sekund hiljem lendan laksuga allapoole. Ei jõudnud hoida. Imestan. Jään kinganinadega siiski veel kuhugi käetoe taha pidama ja olen kõvasti ehmunud. Kannad on vastu kannikaid surutud ja jalad moodustavad põlvekohast 180 kraadi.

Õllepudel, mis mul põuetaskus oli, kukub esimesele korrusele puruks ja see annab sellele "trikile" efekti juurde ning Habe paistab sellest meelitatud olevat ja müristab naerda. Tunnen varbaid järele andmas ja püüan täiest jõust läbi hirmu pea ees alla lennata, end üles hiivata, kuid ei õnnestu. Imestan, et olen ebatavaliselt võimetu, sest kõhulihastega pole mul iial probleeme olnud – olen alati normi täitnud 100 punkti peale. Hüüan sõpra appi. Läbi naeru kahmab pikka kasvu Habe mul rinnust ja tirib ülesse. Taas kord kahe jalaga maas seistes tunnen kohutavalt kergendust ja hetkeks vahime puruks kukkunud pudelit ning suundume siis sisse, teistele järele.

Täna mäng ei lähe. Ma arvan, et ma olen muidu küll kõva mängija, aga täna ei lähe. Mulle tundub, et paljud inimesed arvavad, et nad on hirmsad ässad. Nii kui hakkab kellegagi piljardit mängima, hakatakse hirmsasti esinema. Kui otse järsult lüüa ei saa ja lööja hakkab selja tagant lööki üritama, tõmbab ta parema käega kii tagumisest otsast hoides otsaga mööda vaipa, lööb seejärel kraabitud otsaga "imelöögi" päraperse ja vingub, et kes see türa kii kriiditamata jättis.

Võtan veel ühe õlle ja liigun teiste juurde. Osad mängivad noolemängu. Pole seda juba ammu proovinud. Teistel saab mäng läbi ning ma liitun uue mänguga. Pärast ühe teravkää kiiret võitu mängus 301 ja alla suundun WC-sse, et ligi 4 liitrit puhast Rocki endast välja lasta. Uks on lukus ja ukse taga seisab üks noor preili järke ootamas. Panen suitsu ette ja teen veidi kohmetult juttu: "Keegi on sees, jah?" – "Mena ei tea, mena just tulen," vastab neiu, kelles avastan ühtäkki idanaabri.

Üritades muljet avaldada, vastan vene keeles: "Kak tebja zavut?"

"Lena."

"A ja Gusto, nu a kak dela, sjom zanimajetsa?"

"Nitševo, normalno," saan vastuseks ja samas indu juurde, kuid kuna keel on juba parasjagu sõlmes ja kuuldes WC-s kedagi lõpetamas, küsin: "A u tebja telefon jest?"

"Jest, a tebja?" vastab ta ja annab numbri, mille kiirelt telefoni mällu salvestan, kirjutades õige nimega LENA, sest tavaliselt olen leidnud hommikuti tihtipeale numbreid nimedega "EI" ja "MAA" ega julge helistada, kartes vale nime öelda – "Oi, tere, kas Maali? Ei ole? Palun vabandust, vale number."

Asjad korda aetud, suundun teiste juurde ja näen eemal Lenat mingi venelasega kallistamas. Heh, mõtlen, ja me liigume baarist välja. Täna midagi rohkem ei toimu, sest on pühapäev

ja kõik suunduvad kodu poole. Oma maja ette jõudes heliseb telefon ja helistajaks on Lena.

"Oi, tere!"

"Tere, mis sa tied tjäna?"

"Midagist, doma uidu, i sam?"

"Ah, prosto hotel znat kak tebja?"

"No mne normalno, možetböt uvidemsja ještšo, ja uidu saftra no ja priidu nazat panite-linitsa ja svanju tebja dakta, horošo?"

"Oi, konešna svani!"

"Nu poka dakta."

"Poka!"

Ja astun koduuksest sisse, naeratus suul, sest vene rahvusest naised on mulle alati meeldind. Tegelt, kust ma tean, et on, ma ei tunnegi ju ühtki? No nüüd tunnen, mõtlen südamerahuga ja jään vaid hetkeks magama, et paari tunni pärast taas kooli minna. Koolis lasen Kuznetsov-ivil sõnumi valmis kirjutada ja saadan selle Lenale. Leena on sellest nii õhinas, ilmselt sõnadest „saluju“ ja ma ei tea, mis veel. No ma olen ilgelt rahul – helistan talle kohe ja lepime reedeks kohtumise kokku.

Reedel

"Lähme raekasse?"

"Kuule, ma ei tea, lähme parem siiasamasse."

"Aga ma ütlesin sellele Lenale, et lähme sinna?"

"No võime sinna ka minna. Kus ta on üldse?"

"Kohe peaks tulema," vaatan kella ja märkan eemalt lähenemas kaht naist, kes on riides nagu prostid – kasukate ja säärsaabastega.

"Need või?"

"Vist jah. Oota, ärme tee neist veel välja, vaatame enne."

Tüdrukud seisavad poe ette. Need on kindlasti nemad. Olen äkitselt justkui kõhklema löönd ja ütlen: "Kuule, mine ise! Ütle, et oled mina."

"Davai, võta pudel." Võtan suured lonksud valget kurge, liigun rahulikult sammul lähemale ning jään sõbra seljataha seisma.

"A ja vobšee ne ... ei, eta tō. Tō se Gusto!"

"Nu da."

"Kak dela, paidjom?"

"A kus su sõber läks?"

"Ah, tuleb varsti tagasi, juua tahate midagi?"

"Vodku."

Ostan kolm viinakoksi ja vaatan, kuidas meie lauda kaks meest lisanduvad ja tüdrukutega juttu teevad. Ulatan naistele joogid ja võtan istet.

"Jevo zavut Gusto, a eta Hans," tutvustab Lena. "Davai, paidjom tantsõvajem, eh?"

Vaatan keset saali paari kekslevat tüdrukut ja neid jälgivaid tiigreid ja vastan: "Nje hotšu, a teie minge."

Nad lähevadki ja see teine tüüp läheb ka.

Hans on kuskil 35aastane ja me räägime ta tööst, autode vedamisest. Tuleb välja, et ta on juba kaheksa aastat Saksamaal elanud ja orgunnib sealt autode vedu. Jutu sees panen tähele, et tal on ka kerge saksa aktsent ja nimi on ju ka saksa oma – Hans.

“Aga kust sa neid tüdrukuid tunned?”

“Lenat? Baarist, ma ei mäletagi – vist siit samast. Nad juba oskavad end meestele külge kleepida, sa peaks ju teadma?” naeratab Hans.

“Sa mõtled, et ... et nad on ...”

Litsid, kurat, muidugi litsid. Kasukas, säärsaapad, ülepakutud meik. Vaatan, kuidas nad sõbrannaga end keset platsi erootiliselt libistavad. Türavile, ma olen ikka täislammas. Olen justkui automaatselt igasuguse huvi nende vastu kaotanud ja tunnen, et olen üsna purjus, nii-öelda üle piiri, ning helistan Jõmmile: “Hallo... hallo, kuule, kaua teil läheb veel?”

“Kuule, me oleme juba siin, kohe tuleme sisse.”

Jätan Hansuga nägemiseni ja liigun väljapääsu poole, pohhugi need litsid.

Keset treppi, kus pileteid müüakse, seisab mu sõber parajasti raha makstes.

“Kuule, siin on nüri, lähme hoopis mujale.”

“Davai, mulle ei meeldigi see urgas. Makske raha tagasi!”

Turvad põikleivad natuke ja Jõmm läheb närvi: “Türa, mida ei maksa? Sa hakkad väga maksma praegu ja selle maksad ka kinni,” viskab ta minu pileti ka turvadele.

Liigun alla riidehoiu poole, kus seab oma paarkend inimest. Mantlit välja võttes vaatan ülesse ja näen, kuidas sõber on selili maas ja turvad tema seljas tagumas. Selge, ei tahtnud ikka maksta. Panen mantli selga ja võtan baarileti pealt kaks Marlboro tuhatoosi. Ühe endale, teise Jõmmile.

Jõmm tuleb alla ja me hakkame asja arutama. Sõber, kes temaga kaasas oli, tuleb sisse tagasi ja Jõmm räägib: “Türa, kuradi värdjad tulid niisama kallale, ma lähen panen neile molli ja siis minema!” on ta närvis ja ma ulatan talle tuhatoosi.

Me ei summuta eriti häält, kuigi on näha, et üles see ei kostu. Siiski jääb meil tähele panev turva, kes välisukse ees seisab ja raadiojaama abil ülesse teavet edastab.

“Sina jääd siia alla ja vaatad, et keegi meile selga ei jookseks, saad aru?” ütleb Jõmm oma sõbrale Ahvile.

Strateegia paigas, liigume rahulikult sammul ülespoole ja turvad jõllavad meid. Trepist tuleb parasjagu alla Lena oma sõbrantsiga ja küsib midagi siukest: “Gusto, tõ kuda?”

Aga mul on väga pohhugi, mida ta küsib, sest Jõmm, kes must meetri jagu eespool kõnib, paneb parasjagu eespool seisvale ja endast kaks korda suuremale venelasest turvamehele tuhatoosiga piki pead. Turva kukub sealsamas külili ja Jõmm laamendab edasi; rohkem ma teda ei näe – näen teist meest, kes ka vaatab, kuidas minu sõber tema sõpra tümitab ja ta vaatab siis mind ja minu käes olevat tuhatoosi ja tõstab käed kaitseks ette. Surun toosi kõvemini kätte ja virutan väikse kaarega talle vastu pead. Otsmikule tekib punane vorp, ma virutan uuesti ja näen, kuidas veri immitseb haavast välja ja veel näen ma, kuidas ülevalt on alla tormanud veel turvareid – keegi neist on võtnud kätte tooli ja virutab nüüd sellega minu poole. Pead eest ära ei jõua tõmata ja rohkem ei näe ka. Kuulen vaid kolinat, söimlemist ja rüselmist.

“Aja jalad alla, kurat, kakle nüüd, mida sa lamad siin ...” kuulen mind püsti sikutavat sõpra.

Ajan jalad alla ja näen, kuidas sama tooli murdunud jalaga keegi mind lüüa üritab, kuid nüüd saan käe ette ja vastan rusikaga, sest toosi enam ei ole. Nüüd tuleb lõõke juba igast suunast ja muud ei jää üle, kui lihtsalt end kaitsta. Suundume lõõkide rahe käes trepist alla ja ma näen väljas vahtivate inimeste massi. Baari vastas välilaudade taga istuvad Jõmmi õde ja Ahv ja ma sammun nende poole. Istun maha ja küsin, kas mu silma on näha, sest mina sellega küll midagi ei näe. Habe on ka kuskilt järsku välja ilmunud ja hakkab sigaretti rullides mu silma verest kuivatama. Jõmmi õde küsib läbi pisarate, kuhu Jõmm jäi. “Näe, mentidega räägib!” ütleb Ahv.

“Need türad, raisk ...” kuulen Jõmmi asjade kulgu jutustamas ja lähen tema juurde.

Keegi arstirietes mees arvab möödaminnes, et peaksin ömmelda laskma ja ma tunnen äkitselt hirmuga huvi oma silma väljanägemise vastu. Mendid suhtuvad asjasse kuidagi külma rahu ja kartlikkusega. Öeldes siiski Jõmmile, et ta turvarite kohta süüdistuse kirjutaks, sest neil on juba kopp ees iga päev siin käimisest. Politseiga koos lubatakse meid uuesti sisse.

Käin käbe pesemas ja nägu tšekkamas. Mõrvari nägu vaatab peeglist vastu ja WC-sse minnes pakuvad kõik teed ja WC-s surub keegi mul isegi kätt, öeldes midagi siukest, et me oma sõbraga jõe tegijalt panime ikka ja et nad oleks ka taht panna. Miks nad siis ei pannud ja meile appi ei tulid, mõtlen, aga ei ütle midagi.

Jõmm läheb mentidega kaasa süüdistust esitama ja me kohtume temaga hiljem trauma-punktis, kus mu silm kokku ömmeldakse.

Kaks kuud hiljem

Avan silmad ja leian end ihualasti lina alt. Täiesti paljalt, ja lina on valge. Lükkan selle pealt ja hetkeks ehmun, sest mulle tundub, et ma olen robot. Aga ei ole ikka. Mu rinnal on mapatsitena mõned südame tööd jälgivad juhtmed, mis ma kerge vaevaga istuli tõustes ära pühin. Voodi on kõrgem kui tavaliselt. Püsti tõustes eemaldan hoole ja ettevaatlikusega tilguti ning avastan siis, seistes paljalt keset palatit, et läbi minu suguelundi jookseb mingi juhe või toru ja taipan lõplikult, milleks see seal on ja kus ma olen. Läbi ähmase udu silmi pingutades näen ruumi teises seinas voodis veel üht meest uksekella moodi nuppu vajutamas ja mulle midagi seletamas. Korisev hääl ütleb: “Kuule, ära näpi seda, sa jääd niiviisi suguvõimetuks ju. See on sul põieni sees ja vaakumis – sa ei saa seda kätte, ära tiri!”

Järgmisel hetkel sööstavad palatisse sisse kolm õde, kes leiavad mind eest paljana, ühe käega oma riista hoidmas ja teisega täiest jõust toru eemaldamas.

“Kuule, mis sa teed nüüd, sa ei saa seda sedasi kätte ju.”

“No võtke see siis ära, ma pean ära minema,” üritan neile selgeks teha.

“Kuhu sa minema hakkad? Siin on meil ju viies korrus, siin ei ole enam neljas,” üritab keegi nalja teha. Siis meenub, et olin ju rõdult alla kukkunud ja üritan vist naljaga kaasa minna: “Ma olen ju üheksandalt ka alla tulnud.”

Seepeale siseneb keegi prillidega mees, kes küsib ödedelt, kas ma olen agressiivne ja käsib mulle lisaks alkotestile veel ka narkotesti teha. Siis teatan mina, et selle idioodiga ma üldse ei räägi ja mees teeb vihase näo – ta lahkub, tuleb tagasi kahe turvamehega ja teatab, et ma võin nüüd minna. Õed toovad mulle riided ja ma hakkain neid selga ajama, kuigi kahtlustan samas väheke – miks esimehi kaks on? Kas siis ühest ei piisaks? Aga istun siiski ratastooli ja nad sõidutavad mind alla, kus annavad mulle sinised haiglasussid ja mind aidatakse hospitaliseeri-

reanimobiili. Juhatan lamades teed ja mõne minuti pärast liigun juba mööda treppe, susse jalast rebides, ülespoole. Lasen kella ja tuppa astudes leian eest toatäie perekonda – tuttavaid ema sünnipäeva tähistamas, kes kõik nüüd mind ja minu sopaseid riideid ebalevalt vaatavad. Ma ei lase aga ennast sellest häirida ja teatan, et kukkusin neljandalt korrusel alla, aga nüüd on kõik korras ja ma pean magama minema, sest homme on ju ikkagi koolipäev. See aga ei rahulda mu šokis ema, kes haiglasse helistab ja sealt juhtunu kohta teavet saab. Kui paar mu sõpra, kellega enne haiglasse sõitmist ühiselt pidutsetud sai, mulle koju asju tooma tulevad ja veel kord juhtunut kinnitavad, asub ema koos paari tuttavaga mind tagasi haiglasse õhutama, sõnadega, et tervis on ju kõige tähtsam. Seda tajudes jään nõusse ja kohtun õige pea samade valveõdede ja intensiivpalati kaaslasega, kellel on korisev hääl.

Hommik. Tunne on sama, mis eile õhtul. Kerge šokilaine, hetkeline teadmatus ja siis saabub äratundmine, ehmatus ja imelik, kurb tunne. Tilguti vasakul käel on selle ära suretanud ja eilsest peost tekkinud jube põiekas tahab ära tappa. Olen täiesti kaineks saanud ja näen sagimist läbi avatud palatiukse. Hakkan ennast juba püsti ajama ja taas kord tilgutit eemaldama, kui sisse astub õde, kes sõimab mu kergelt läbi ja ulatab mingi plastmassist pudeli moodi riistapuu, mille ma viisakalt vastu võtan, kuigi tean täiesti kindlalt, et minust sinna sisse küll ühtki tilka ei tule. Niipea, kui õde on lahkunud, sõidutan oma tilguti peldikusse ja tühjendan end ligi kaks minutit.

Nägu loputades kuulen jälle selle õe kriiskavat häält ja palatisse sisenedes küsib ta mult juba palju sõbralikumalt: "Oled siis üleöö häbelikuks muutunud? Mine nüüd ilusti lamama, kohe tuleb ringkäik."

Nohisen midagi jaatavat vastuseks ja viskun või õigemini rooman voodisse. Palatisse siseneb kümnekond valgetes kitlites meest. Paar tükki on raudselt minust nooremad, üks on penskar ja ülejäanud sellised kolmekümnesed. Räägib ainult üks mees, kelle rinnasildilt loen: dr Jüri Teras.

Imelikul kombel olen sattunud situatsiooni, milles avastan end esimest korda oma pika elu jooksul. Mul on silmad lahti, upitan end küünarnukkidele. Arstid küll räägivad minust, aga mind justkui ignoreeritakse, täielikult. Doktor Teras vuristab soravalt: "Toodi eile kell 21.30 hospitaliseeritud reanimobiili poolt amneesiaga, kukumine neljandalt korrusel. Saabudes patsient tugevas alkoholijooobes, samas uuring toksikoloogiale negatiivne. Patsient suhteliselt agressiivne, mis tingitud ilmselt joobest."

Ma ei pea enam vastu ja katsun monoloogi sulanduda: "Et nagu midagi hullu vist ei ole nagu, et oskate öelda, mul on siuke jama, et kahe nädala pärast algab mul langevarjuhüpete kursus ... et, kas ma saan ikka minna või ..."

"Teie hüpped on juba hüpatud," katkestab doktor mind jõhkralt ja kollektiiv keerab ringi ja jalutab minema.

Tunnen end veel halvemini ja mõtlen, et kui mul nii sitta olla ei oleks, jalutaks siit otse-joones minema. Üritan tõusta, aga see ei õnnestu. Voodi kõrval on mingi atribuut, tõmban ta lähemale, rebin end selle abiga istuli ja sellest asendist kätega aidates püsti nagu penskar. Tunne on ikka tõeliselt sitta. Alles nüüd katsun hakata meenutama, mis siis ikkagi oli ...

Olime ju Mäsa juures, teist päeva, kodus oli emal sünnipäev ja ma ei viitsinud seal seltskondlikku juttu puhuda, niisiis tähistasime seal sõbra juures kurat mäletab mida ... keegi oli midagi madratsile ajanud ja sõbra naine oli selle puhtaks pesnud ning rõdu äärele kuivama asetand. Tegime rõdul suitsu, väljas oli veel valge. Ma istusin rõdu serval ja kustutasin parasjagu suitsu,

kui mul käis peast läbi „hiilgav“ idee end madratsi peale rippu lasta. Elan ise neljandal ja olen seda korduvalt ilma madratsita teinud, see ei ole mingi probleem, kui suudad ju tireltõusu teha. Nooh, mõeldud, tehtud. Rõdu serv oli nii lai ja paks madrats tegi selle veel laiemaks, nii et mul ei olnud õieti kuskilt kinni hoida, ja enne, kui seda taipasin, hakkasid käed libisema ja Mäsa, kes kõrval õlut jõi, haaras ühe käega mu paremast käest, mis omakorda kohe lahti libises, ja ma lendasin täie raksuga põlveõndlatega vastu kolmanda korruse rõdu äärt...

Katsun seda kohta käega. Näen, et seal on sinikas ja leian, et see on mul ainus koht, mis tõeliselt valu teeb.

... üritasin murdosasekundi jooksul sealt kinni hoida, aga rapsasin vaid korra, sest maa külgetõmbejõud oli mu kehale suure hoo sisse tõmmanud... järgnes litakas, mida igaüks meist on ronimisredelilt alla sadades tundnud... hing kinni ja liikumisvõimetu.

Edasine teiste seletustest. Mäsa naine: "No ma olin kõõgis ja kuulsin nagu mingit mütsu õues, ma ju tean, et sulle meeldib turnida, no ja vaatasin kõõgi aknast välja ja mul hakkas nii halb, sa lamasid külje peal, ma veel korra mõtlesin, et teete lolli nalja, et läksid alla ja... aga siis nägin, et sul on sokid jalas ja T-särk seljas... jooksin suurde tuppa, Mäsa ja see teine vahtisid üle rõduserva alla, röökisid, et kutsuge kiirabi, mida te vahite, ise jooksin alla. Sinu juurde jõudsin juba Mäsaga koos, sa olid ennast selja peale keeranud ja korisesid imelikult, ma nii nutsin, vihma hakkas tibutama ja nad viskasid ülevalt teki, panime selle sulle peale... siis tuli kiirabi ja meid, sõitsid muru peale, rahvas oli akendel ja vanamutid tulid koertega lähemale... sa tahtsid end püsti ajada ja saatsid kõiki puts ja küsisid, et kes see jobi medid kutsus, et sa ju kõigest kukkusid."

Mäsa: "Noh, ja siis tõsteti sind kiirabisse. Ma tahtsin kaasa tulla, aga need värdjad ei luband. Sa veel hüüdsid: MÄSA, MÄSA! Lendasin üles, võtsin su asjad ja tulime sulle haiglasse järele, aga meid ei lubatud sinu juurde ja siis mõtlesime, et viime sulle asjad koju ära, aga noh, normaalne, sa juba jõudsid..."

Selle pildi sain kokku seal akna juures eilset õhtut meenutades. Peale lõunat käisid ema, mõned sõbrad ja tüdrukud külas, kõik nii ehmund, ja siis toodi samasse palatisse mingi vana-mehe, kes õõ läbi appi karjus – oleks tahtnud teda aidata küll, aga ma arvan, et ta tahtis surra... ma pidin oksele hakkama, kui nägin, et tal sisikonna puudulikkuse tõttu väljaheited kilekotti suunduvad. Hommikul viidi mind tavalisse palatisse üle ja siis kohtusin juba uute palatikaaslastega.

Toivol oli song ja Köstril ja sellel teisel ka. Mina olin meie palatis neljast tüübist ainsana teistsuguse haiguslooga. Sellegipoolest nägime kõik üllatavalt sarnased välja. Kõigil oli voodi küljes kang, mida kasutades me ennast voodis liigutada saime. Ilma selleta oleks külje keeraminegi kohutavalt raske olnud. Liikusime vaid peldiku vahet ja mõni käis vist vahel harva ka ise söömas. Minul oli vist kõige halvem. Kuigi teised mehed rääkisid ka keskmisest vaikselt toonil, ei saanud mina esimestel päevadel absoluutselt naerda ega kõhida. Ja kõha oli jube. Eriti õhtuti, kui kõha peale tuli, ei saanud ilma unerohuta magama jääda. Mitte et valus oleks olnud, aga kõhida lihtsalt ei saanud – kuid kõha ju tuli. Rõve. Kuigi veetsin esimesed kaks päeva intensiivis, ei suutnud ma suitsetamisest loobuda ja kui mind teise palatisse üle viidi, tundis Köster suurt rõõmu minu oskuse üle sebida suitsuruumi võtit. Koos asusimegi suitsetamas käima ja kui Toits, kellel mõne aasta eest vähi pärast kõri ära opereeriti, meid keelitada üritas („Mehed, mina jätsin ka ju maha, teil oleks ka nüüd siin hea võimalus!"), ütles Köster lihtsalt: "Vaata, sina ei saa suitsetada, sul ei ole kõri, minul on, mina tahan suitsetada ja mina saan, mina suitsetan." Rohkem meil selletemalisi vaidlusi ei tekkinud.

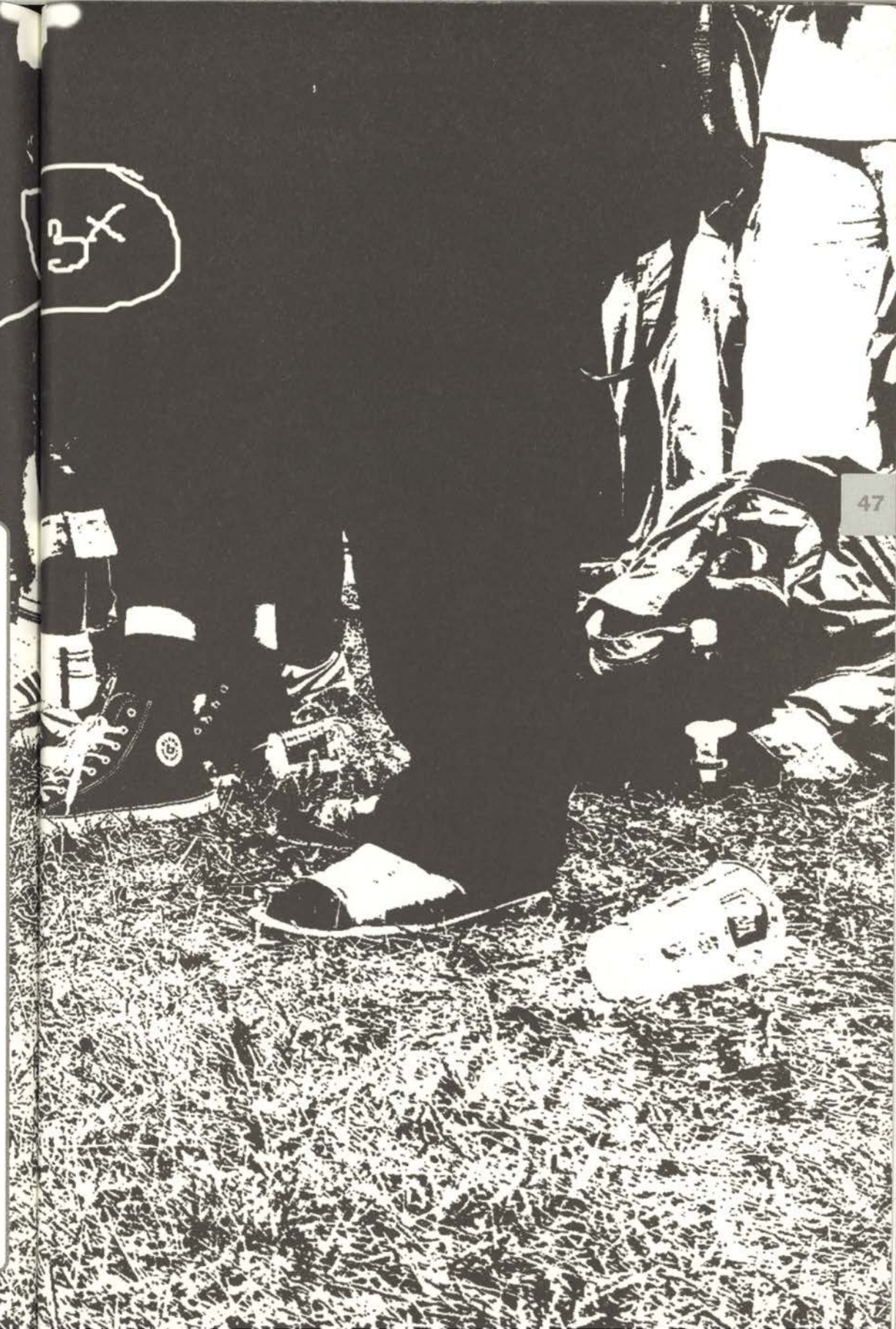
Kui mul külalised käisid, sai omajagu naerda ikka, kas või minu lolluse üle kukkuda alla ja niivõrd väikeste vigastustega, mis selliselt kõrguselt tõesti tühised näivad. Mul tuvastati vaid esimese ja teise ning 11. ja 12. lülisamba murre, mis kohusetundlikul ambulatoorsel ravil kindlalt taastuma pidi. Ja mitte vähe ei käi närvidele lause, mis absoluutselt iga tarkuri suust kõlab: "Jumal kaitseb lolle ja joodikuid."

Ja eks ma olin ju omajagu joonud ka, kui see juhtus. See kanti ka haiguslehele, et olin ilmunud haiglasse 3,3 pl alkojoobega ja ilmselt sellest tingituna agressiivses seisundis. Aga nalja sai tegelt kogu aeg, sest alati on ju siis kõige naljakam, kui naerda ei tohi või ei saa. Ükspäev Toivot uuringult tuues unustasid öed kuhugi tema vöö (ilma milleta oli ta liikumisvõimetu) ja ta palus selle Köstril ära tuua. Abivalmis Köster üritas koomi visata ja küsis: "Sul oli roheline vöö, jah? No ma toon sulle siis nüüd musta." Ma ei tea, miks see nii naljakas tundus, et pidin endal kopsud välja naerma. Ja siis, kui viimasel päeval neljandaga (ma ei tea, mis ta nimi oli) telekat passisime, pidi ta muidugi kommenteerima mingit *boy band* 'i, mis püüdlilikult vokaali laulis, sõnadega: "Issand, kui ilus mees ma olen!"

Kusjuures ta oli ilmselt unustanud selle, et ta ise oma esteetse käitumise ja pedantse välimuse ja uhke sonksiga paras ilueedi välja paistis. Äkki see oligi tal nii mõeldud, ma ei tea, aga pärast seda kõhisin ja naersin ma igatahes pool ööd.

Kolm kuud hiljem

Laman kodus oma voodis, loen II maailmasõjast jutustavat kirjandust. Olen neid juba kümnete kaupa lugenud. Nad on kõik head, jutustavad läbielatud kogemustest. Millestki, mida enamik elu sees ei koge. Olen tulnud just ravivõimlemisest. Heh – mõtlesin, et kui mu sõbrad mind seal näeksid! Dressides nagu aeroobika trennis, mingite muttidega erootilisi harjutusi teemas. Karm värk. Kui selja korda saan, ei tõmba end iialgi mällu. Ja enne, kui midagi teen, mõtlen kaks korda – ei, kolm, sest ühest ei piisa. Sest kui ei mõtle, läheb kõik varem või hiljem persse, olen ma kindel. Nagu siis, kui me Habega seal trepi peal...

esitleb: "Me teised ei saanudki kunagi täpselt aru, mida ta selle all mõtleb"

Mida saab 24
krooni eest?

Üksik hää, naerupatruk, hää, naerupatruk

šni+sliz

VÕRDLEMISE KUSTUT
OMA SÕNAVARAST.

Sinimustvalged on ennas-
tohverdavad, rüübates
korgist põhjani kõik hädad
enesesse. Tegu.

ärskel jälg on
ülgavam.

Suunitlusega astuda
silmapiiritaladega
ühte sammu

šEV šniM

Kahasse
suudame
ennast
muuta ehk?

Millenümmi
lapsed
lasterlastele
koogemoogeli
sisse
veatund geene

Kes keetis
armastuse
süldiks

Kas meie olemegi EL?
Ma m tlen, kuidas su
keha on nii soe.
Unistamisemehhanism
on mu peas veidraks
k verdunud.

Kas meie olemegi EL?

liber Dada

Värskest Rõhust

Hoiad käes ajakirja, mis tekkis ühest mõttest: kui ümberringi on nii palju noorte autorite põnevaid tekste, siis miks neist nii vähe räägitakse? Kas ei märgata, et kogu aeg sünnib uut eesti kirjandust? Kas sõnad tahavad lisaks veebilehele ka paberit ja tindisortsu?

Meie ütleme: jaa, kindlasti. Selle ajakirja esimene number sai kokku pandud, sest lullasid, proosat ja muid tekste on kaante vahelt hea lugeda. Et oleks võimalus nautida uut eesti kirjandust trammis püsti seistes. Võimalus kallata nendele tekstidele hommikukohvi, kartmata elektrilööki. Ja oskus leida nendest tekstidest teistmoodi elektrit – ilma Iru jõujaama abita.

See kõik on nüüd võimalik. Noored autorid 2005, siit nad tulevad. Tee aken lahti ja lase Värske Rõhk sisse.

www.v2rsker6hk.ee

ISSN 1736-2954

minu
suu pole prügikast
... rrrr

Trükitud FSC sertifikaadiga paberile Munken Print Extra looduslike õlide ja värvide baasil valmistatud värvidega ©Triip

